

Sora-lainsäädäntö ammatillisessa aikuiskoulutuksessa

Seija Fagerdahl

Janne Laine

Pirjo Mäkelä

Ammatillisen opettajankoulutuksen
kehittämissanke
Marraskuu 2012
Ammatillinen opettajakorkeakoulu
Tampereen ammattikorkeakoulu

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	4
2	LAINSÄÄDÄNNÖN TAUSTAT JA TAVOITTEET	5
	2.1 Aikaisemman lainsäädännön ”pulumakivet”	5
3	LAINSÄÄDÄNTÖMUUTOKSET	7
	3.1 Opiskelijaksi ottamisen edellytysten tarkentaminen	9
	3.1.1 Terveydentilan ja toimintakyvyn vaatimukset	10
	3.2 Opiskeluoikeuden peruuttaminen ja palauttaminen	11
	3.3 Kurinpito	16
	3.4 Koulutuksen järjestäjien ja viranomaisten tietojen saanti	18
	3.5 Muutoksenhaku	20
4	KOULUTUKSEN JÄRJESTÄJÄN TOIMENPITEET	22
	4.2 Opiskelijaksi hakeutuvalla ja opiskelijalle tiedottaminen	24
	4.4 Rikosrekisteriotteen käsittely (lasten ja nuorten parissa työssäoppimassa olevilta)	25
	4.5 Opiskeluoikeuden peruuttaminen ja palauttaminen	26
	4.6 Huumausainetestaus	27
	4.7 Muita koulutuksen järjestäjän huomioitavia asioita	27
5	POHDINTA	29
	LIITTEET	32

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Fagerdahl Seija, Laine Janne, Mäkelä Pirjo

Sora-lainsäädäntö ammatillisessa aikuiskoulutuksessa

Opettajankoulutuksen kehittämishanke 31 sivua + 36 liitesivua
Marraskuu 2012

Opetushallitus antoi soveltumattomuuden ratkaisuja koskevat tutkintojen perusteiden uudet määräykset 23.12.2011 nro 38/011/2011 ja 39/011/201. Laki ammatillisesta koulutuksesta ja laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta muutoksineen tulivat voimaan 1.1.2012 alkaen.

Säädösten tavoitteena oli edistää potilas- ja asiakasturvallisuutta, liikenteen turvallisuutta, alaikäisten turvallisuutta sekä opiskelijan itsensä ja opiskelija- ja työyhteisön turvallisuutta. Lisäksi säännöksillä oli täsmennetty mm. opiskelijaksi ottamisen edellytyksiä, mahdollistettu opiskeluoikeuden peruuttaminen tilanteissa, joissa se on turvallisuusnäkökohtien vuoksi perusteltua, säädetty tarkemmin oikeudesta turvalliseen opiskeluympäristöön, mahdollistettu huumausainetestaukset, vahvistettu kurinpitosäädöksiä sekä lisätty koulutuksen järjestäjien ja viranomaisten tietojen saantioikeutta.

Tutkintojen perusteissa keskeiset uudistukset kohdistuvat tutkintokohtaisiin terveydentilavaatimuksiin, joista Opetushallitus on antanut määräykset valtioneuvoston asetuksissa 1032 ja 1033/2011 määrätyissä humanistisen ja kasvatustieteiden, tekniikan ja liikenteen alan, luonnonvara- ja ympäristöalan sekä sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan ammatillisissa perustutkinnoissa sekä ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa.

Tämä kehittämishanke keskittyy sora-säädösten puitteissa ammatilliseen aikuiskoulutukseen.

Asiasanat: Sora-laki, muutokset, toimintaohjeet, toteutus

1 JOHDANTO

Sora-lainsäädäntö (soveltumattomuuden ratkaisuja) astui voimaan 1.1.2012. Lainsäädännön tarkoituksena on antaa koulutuksen järjestäjille riittäviä keinoja toimia tilanteissa, joissa opiskelijan toiminta opinnoissa tai niihin liittyvässä harjoittelussa vaarantaa vakavasti potilas-, asiakas- tai liikenneturvallisuuden tai on uhkana alaikäisten turvallisuudelle. Tällaisessa tilanteessa on viimesijaisena keinona mahdollista peruuttaa opiskelijan opiskeluoikeus ja/tai ohjata opiskelija sellaiselle alalle, jossa tämä ei aiheuta vaaraa muille tai itselleen. Opiskelijavalinnassa koulutuksen järjestäjällä on oikeus saada tietoonsa hakeutujan mahdollinen aikaisempi opiskeluoikeuden peruuttamispäätös sekä hakeutujan terveydentilan ja toimintakyvyn oleelliset tiedot koulutukseen soveltuvuuden arvioimiseksi. Opiskelijaksi ottamisen edellytykset, opiskeluoikeuden peruuttaminen ja palauttaminen koskevat vain tiettyjä aloja. Uusi lainsäädäntö koskee myös huumausainetestausta, kurinpitoa käytännössä, arkaluontoisten tietojen käsittelyä, opiskeluoikeuden peruuttamista sekä opiskelijaoikeuden palauttamista.

Uusi lainsäädäntö toi koulutuksen järjestäjille uusia toiminnallisia haasteita, joihin pyrimme tällä kehittämishankkeella vastaamaan. Alkuperäisenä tavoitteenamme oli, että voisimme tuottaa kehittämishankkeessa yleispätevän henkilöstöoppaan omille organisaatioillemme, mutta työn edetessä havaitsimme tehtävän liian haastavaksi tehtäväksi: organisaatiomme ja koulutusalamme ovat kovin erilaisia. Lisäksi lainsäädäntömuutosten uutuuden vuoksi uusia toimintatapoja ei ole muovautunut eikä opetushallitukselta ole juurikaan tullut käytännön ohjeistusta lainsäädännön tulkinnasta.

Pyrimme tällä kehittämishankkeella tuottamaan ryhmäläisillemme parempaa ymmärrystä lainsäädännöstä ja sen hengestä sekä tuottamaan joitakin työkaluja arkipäivän työhömmekä luomaan omissa organisaatioissamme tunnettua Sora-lainsäädännöstä. Tässä kehittämishankkeessa painopisteenämme olivat Sora-lainsäädännön osalta ammatillisen aikuiskoulutuksen säädösmuutokset.

2 LAINSÄÄDÄNNÖN TAUSTAT JA TAVOITTEET

Opetusministeri Sari Sarkomaa ja peruspalveluministeri Paula Risikko sopivat syksyllä vuonna 2007, että potilasturvallisuuden varmistamiseksi selvitetään mahdollisuudet puuttua kaikilla koulutusasteilla sosiaali- ja terveysalan koulutuksessa jo olevien koulutuksen aikana ilmenevään alalle soveltumattomuuteen.

Opetusministeriö asetti keväällä 2008 työryhmän valmistelemaan tarvittavat säädösmuutokset yliopistoja, ammattikorkeakouluja, ammatillista koulutusta ja ammatillista aikuiskoulutusta koskevaan lainsäädäntöön koskien koulutuksen aikana ilmenevää eri tekijöistä johtuvaa soveltumattomuutta erityisesti sosiaali- ja terveysalan tehtäviin, valmistella kurinpitoa kokevien säännösten tarkistamista siten, että koulutuksen aikana tapahtuviin väärinkäytöksiin voidaan reagoida pysyvillä ratkaisuilla kaikilla koulutusaloilla sekä selvittää ja valmistella välttämättömien huumausainetestien käyttöön ottaminen koulutuksessa. Soveltumattomuuden ratkaisuja varten nimetty työryhmä nimettiin Sora – työryhmäksi.

Alun perin työryhmän tuli saada työnsä valmiiksi 28.2.2009. Työryhmän määräaika kuitenkin jouduttiin pidentämään 31.1.2010 asti (Karjalainen: luentomuistiinpano 9.9.2011).

2.1 Aikaisemman lainsäädännön ”pulumakivet”

Soratyöryhmän tehtävänä oli löytää uudenlaisia ratkaisuja eri syistä soveltumattomien opiskelijoiden opiskeluoikeuden eväämiseen sekä yhdenmuukaistaa joitakin koulutuslainsäädännön epäkohtia työlainsäädännön mukaisiksi esim. työskentely alaikäisten kanssa ja huumausainetestaus.

Aikaisempi koulutusta koskeva lainsäädäntö ei antanut koulutuksen järjestäjille juurikaan keinoja toimia tilanteissa, joissa opiskelijan toiminta opinnoissa tai niihin liittyvässä harjoittelussa vaaransi vakavasti potilas-, asia-

kas- tai liikenneturvallisuuden tai oli uhkana alaikäisten turvallisuudelle. Aikaisemmassa ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 32 §:n mukaan opiskelija saattoi menettää oikeutensa opiskella, jos opinnot tai ammatissa toimiminen edellyttivät erityisiä taiteellisia taipumuksia tai muita ammatissa toimimisen edellyttämiä erityisiä valmiuksia ja oli ilmeistä, ettei opiskelijalla ollut edellytyksiä opintojen asianmukaiseen suorittamiseen tai tutkintoon johtavassa ammatissa toimimiseen. Opinnoista, joihin tätä pykälää sovellettiin, säädettiin valtioneuvoston asetuksella. Ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen 16 §:n mukaan opiskeluoikeuden menettämistä koskevaa säännöstä sovellettiin vain musiikkialan perustutkintoon ja lennonjohdon perustutkintoon. Sora-työryhmän eräs iso haaste olikin löytää ratkaisuja nimenomaan eri aloille soveltumattomille opiskelijoille, joiden soveltumattomuus havaittaisiin vasta koulutuksen aikana (Sora-työryhmän lausunto muistio 2010:7).

Opiskelijaksi ottamisesta säädettiin ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 27 §:ssä ja opiskelijaksi ottamisen perusteista ammatilliseen perustutkintoon johtavassa koulutuksessa annetussa opetusministeriön asetuksessa (167/2002). Opiskelijaksi ottamisen perusteita koskevaa opetusministeriön asetusta ei kuitenkaan ulotettu näyttötutkintoon valmistavaan koulutukseen eikä muuhun erityisesti aikuisille suunnattuun koulutukseen. Ammatillisen aikuiskoulutuksen järjestäjien arviointikäytännöt opiskelijaksi hakeutuvan soveltuvuudesta olivat hyvin kirjavat (HE 164/2010, 5-7).

Lainsäädäntö ei myöskään määritellyt päihdetestauksen käyttötarkoituksia ja – rajoituksia oppilaitoksissa. Päihdetestejä kuitenkin tehtiin oppilaitoksissa jossain verran. Päihdetestausta ohjasi Opetushallituksen tiedote 81/2000 eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen ja oikeuskanslerin huumetestausta koskevien ratkaisujen valossa. (liite 1). Tiedotteen mukaan opiskelija osallistui huumetestaukseen vapaaehtoisesti eikä siitä kieltäytymisestä saanut seurata kielteisiä seurauksia, sillä pakollisiin huumetestauksiin ei ollut lainsäädännöllisiä perusteita (HE 164/2010, 14).

Aikaisemmassa laissa ammatillisesta koulutuksesta annetusta laista kurinpi-toa koskevat säännökset sisältyivät lain 25c – 35 c §:iin. Opiskelija voitiin

häiritsevän käytöksen tai vilpillisen menettelyn vuoksi erottaa oppilaitoksesta enintään yhdeksi vuodeksi sekä erottaa asuntolasta määräajaksi tai jäljellä olevaksi ajaksi. Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa, pykälä 11§:n mukaan ammatillisen koulutuksen kurinpitosäännöksiä sovellettiin näyttötutkintoon valmistavassa koulutuksessa. Aikaisemmassa lainsäädännössä pidettiin ongelmallisena sitä, että koulutuksen järjestäjä ei voinut kokonaan erottaa soveltumatonta opiskelijaa (Lausuntoluonnos 21.8.2009: 8).

Rikosrekisterilain (770/1993) 6§:n mukaan henkilö saa itseään koskevan otteen rikosrekisteristä voidakseen ryhtyä sellaiseen tehtävään, jossa pysyväisluonteisesti ja olennaisesti kuuluu työskentelyä alaikäisten parissa. Ote on lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain (504/202) mukaan toimitettava työnantajalle. Tämä lainsäädäntö ei kuitenkaan ulottunut opiskelijaan, jonka koulutukseen kuului lasten parissa työskentelyä (HE 164/2010: 24). Tätä pidettiin pulmallisena potilasturvallisuuden näkökulmasta katsottaessa.

3 LAINSÄÄDÄNTÖMUUTOKSET

Koulutuslainsäädäntömuutokset Sora-lain hengessä astuivat voimaan 1.1.2012 ulottuen perusasteen koulutuslainsäädäntöä lukuun ottamatta kaikille koulutusasteille. Sora-säädösten tavoitteena ja lähtökohtina on:

1. Parantaa turvallisuutta koulutuksessa ja sen jälkeisessä työelämässä, erityisesti edistää alaikäisten turvallisuutta, potilas- ja asiakasturvallisuutta, liikenteen turvallisuutta sekä opiskelijan itsensä sekä opiskelu- ja työyhteisön turvallisuutta.
2. Lisätä koulutuksen järjestäjien keinoja puuttua opiskelijaksi pyrkivien ja opiskelijoiden soveltumattomuuteen.
3. Turvata perustuslaissa jokaiselle säädetty yhtäläinen mahdollisuus saada kykyjensä ja tarpeidensa mukaisesti muuta kuin perusopetusta ja muita perusoikeuksia.

4. Sora-säädösten soveltamisala on suppea ja rajattu koskettamaan ammatillisessa aikuiskoulutuksessa vain valtioneuvoston asetuksissa 1032 ja 1033/2011 mainittuja tutkintoja (liite 2).

5. Säännökset tulevat sovellettaviksi suhteellisen harvoin

6. Säännösten tarkoituksena on viimesijaisena keinona puuttua kaikkein vakavimpiin yksittäisiin tapauksiin silloin kun muut keinot eivät riitä ja vain erityisen vakavissa tilanteissa (Lahtinen, 25.10.2012 luentomoniste).

Uusi koulutuksen lainsäädäntö koskettaa seuraavia ammatillisen koulutuksen säädöksiä ja määräyksiä:

- laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta (951/2011)
- laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta (952/2011)
- laki rikosrekisterilain 6 §:n muuttamisesta (955/2011)
- laki opiskelijoiden oikeusturvalautakunnasta (956/2011)
- Valtioneuvoston asetus ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen muuttamisesta (1032/2011)
- Valtioneuvoston asetus ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun asetuksen muuttamisesta (1033/2011)
- OPH:n määräys 38/011/2011 (Ammatillisten perustutkintojen perusteet)
- OPH:n määräys 39/011/2011 (Ammatti- ja erikoisammattitutkintojen perusteet)

Lainsäädännön keskeiset muutokset koskettavat seuraavia asioita ammatillisessa aikuiskoulutuksessa: (Leinosen esitys 25.10.2012, Paasitorni).

1. Opiskelijaksi ottamisen tarkentaminen
2. Opiskeluoikeuden peruuttaminen tilanteissa, joissa se turvallisuuskäsitteiden vuoksi on perusteltua
3. Muutoksenhaku opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista koskevista päätöksistä opiskelijoiden oikeusturvalautakunnalta
4. Huumausainetestauksen säätäminen koulutusta koskevissa laeissa yksityisyyden suojasta työelämässä annettua lakia vastaavaksi

5. Kurinpitösäännösten täsmennys
6. Koulutuksen järjestäjien ja viranomaisten tietojensaanti

3.1 Opiskelijaksi ottamisen edellytysten tarkentaminen

Lainsäädäntömuutosten myötä tarkennettiin opiskelijaksi ottamisen perusteita. Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta 631/1998 (muutos 12.8.2011/952) Luku 3, 11§ pitää sisällään opiskelijan oikeuksia ja velvollisuuksia koskevan viittaussäännön.

Tässä laissa tarkoitettuun koulutukseen sovelletaan lisäksi seuraavia ammatillisesta koulutuksesta annetun lain opiskelijan oikeuksia ja velvollisuuksia koskevia säännöksiä:

- 1) 27 §:n 3 ja 5 momentin säännöksiä opiskelijaksi ottamisen perusteista;
- 2) 27 a §:n säännöksiä esteettömyydestä ja opiskelijaksi ottamisen edellytyksistä;
- 3) 27 b §:n säännöksiä opiskelijaksi ottamiseen liittyvästä tiedonsaannista. Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta 952/2011)

Laki ammatillisesta koulutuksesta 951/2011 määrittelee näitä lainkohtia seuraavasti: 27§ mom 3 ja 5

Koulutuksen järjestäjä päättää muista opiskelijaksi ottamisen perusteista sekä mahdollisesti järjestettävistä pääsy- tai soveltuvuuskokeista. Hakijoihin on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita. Opetus- ja kulttuuriministeriö voi päättää tarkemmin opiskelijaksi ottamisen perusteista.

27 a § ja 27 b §: Opiskelijaksi ottamisen esteettömyys ja tiedonsaanti säädökset tarkoittavat, että koulutuksen järjestäjän tulee noudattaa yhdenvertaisuusperiaatetta sekä tiedotettava millaisia terveydentilavaatimuksia opintoihin liittyy.

27 a § Esteettömyys ja opiskelijaksi ottamisen edellytykset

Hakijan terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä seikka ei saa olla esteenä opiskelijaksi ottamiselle. Opiskelijaksi ei kuitenkaan voida ottaa sitä, joka ei ole terveydentilaltaan tai toimintakyvyltään kykenevä opintoihin liittyviin käytännön tehtäviin tai työssäoppimiseen, jos 32 §:ssä tarkoitettuihin

opintoihin liittyvät turvallisuusvaatimukset sitä edellyttävät ja jos estettä ei voida kohtuullisin toimin poistaa.

Kun kysymys on 32 §:ssä tarkoitetuista opinnoista, opiskelijaksi ottamisen esteenä on myös tämän lain 32 §:n, ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 11 §:n 9 kohdan, ammattikorkeakoululain (351/2003) 25 a §:n tai yliopistolain (558/2009) 43 a §:n mukainen opiskeluoikeuden peruuttamista koskeva päätös, jos toisten henkilöiden terveyden ja turvallisuuden suojelemiseen liittyvät seikat sitä edellyttävät.

Koulutuksen järjestäjän tulee antaa opiskelijaksi pyrkiville tieto siitä, minäikäistä terveydentilaa koskevia vaatimuksia ja muita edellytyksiä opintoihin liittyy.

27 b § Opiskelijaksi ottamiseen liittyvä tiedonsaanti

Opiskelijaksi pyrkivän tulee koulutuksen järjestäjän pyynnöstä antaa opiskelijaksi ottamisen arvioinnin edellyttämät terveydentilaansa koskevat tiedot.

Opiskelijaksi pyrkivän tulee koulutuksen järjestäjän pyynnöstä antaa tieto opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä, kun on kysymys 32 §:ssä tarkoitetuista opinnoista.

Koulutuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada opiskelijaksi ottamisen edellyttämät välttämättömät tiedot opiskelijaksi pyrkivän opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä ja sen perusteluista toiselta koulutuksen järjestäjältä, ammattikorkeakoululta ja yliopistolta.

Käytännössä nämä säädökset tarkoittavat, että koulutuksen järjestäjä voi päättää mahdollisista pääsy- tai valintakokeista yhdenvertaisuusperiaatteen mukaisesti sekä tiedotettava millaisia terveydentilavaatimuksia opintoihin liittyy.

3.1 Terveydentilan ja toimintakyvyn vaatimukset

Opiskelijaksi ei voida ottaa sitä, joka ei ole terveydentilaltaan tai toimintakyvyltään kykenevä opintoihin liittyviin käytännön tehtäviin tai työssäopimiseen jos ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 32 §:ssä tarkoitettui-

hin opintoihin liittyvät turvallisuusvaatimukset sitä edellyttävät ja jos estettä ei voida kohtuullisin toimin poistaa. 32 §:ssä tarkoitetut tutkinnot ja opinnot määritellään valtioneuvoston asetuksissa 1032 ja 1033/2011 lueteltujen alojen ja tutkintojen terveydentila – ja toimintakykyvaatimukset kyseisille tutkinnoille. Tämä terveydentilan ja toimintakyvyn vaatimus koskee vain em. asetuksissa mainittuja humanistisen-, kasvatustieteiden-, tekniikan- ja liikenteen alan, luonnonvara- ja ympäristöalan sekä sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan tutkintoja ja opintoja (yht. 43 tutkintoa: 14 pt., 17 at ja 12 eat). Jäljempänä näitä tutkintoja ja opintoja kutsutaan tässä kehittämishankkeessa ”Sora-alat” – termillä.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan vaikka henkilön terveydentila tai vammaisuus voi sinänsä estää osallistumisen esimerkiksi joihinkin opintoihin liittyviin käytännön tehtäviin, ei tämä välttämättä merkitse sitä, että henkilö olisi sopimaton opiskelemaan kyseistä alaa. Tämä seikka tulee ottaa huomioon myös tulkittaessa ja sovellettaessa opiskelijaksi ottamisen esteitä koskevia säännöksiä.

Opiskelijaksi ottamisen esteenä voi olla myös aiempi opiskeluoikeuden peruuttamispäätös, jos toisten henkilöiden terveyden ja turvallisuuden suojelemiseen liittyvät seikat sitä edellyttävät. Koulutuksen järjestäjän on annettava opiskelijaksi pyrkiville tieto siitä, millaista terveydentilaa koskevia vaatimuksia on ja mitä muita edellytyksiä opintoihin liittyy (koskee kaikkia opintoja). Opiskelijaksi pyrkivän on taas pyynnöstä annettava terveydentilaansa koskevat tiedot, joita tarvitaan opiskelijaksi ottamisen arvioimiseksi sekä pyynnöstä myös tieto opiskeluoikeuden peruuttamisesta, kun kyse opinnoista, joihin liittyy turvallisuutta koskevia vaatimuksia (Lahtinen: luentomateriaali 25.10.2012).

3.2 Opiskeluoikeuden peruuttaminen ja palauttaminen

Laki ammatillisesta koulutuksesta 32 §, 32 a § ja 32 b § määrittelevät opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista sekä opiskeluoikeuden peruuttamiseen liittyvää tiedonsaantia. Huumausainetestaukseen perusteltu epäily voi perustua opettajan tai työpaikkaohjaajan / harjoitteluohjaajan havaintoi-

hin opiskelijan käyttäytymisestä tai muilta saatuun palautteeseen, jota voidaan pitää luotettavana. Pääteiden käytön ehkäisemiseen ja puuttumiseen vastaa sisällöltään työterveyshuoltolaissa tarkoitettua päihdeohjelmaa. Seuraavissa lainsäädännön pykälissä kerrotaan laajasti peruuttamisesta ja palauttamista sekä niihin liittyvään tiedonsaantiin. Nämä lainkohdat koskevat vain Sora-lainsäädännön alaisiin koulutuksiin.

32§ Opiskelu-oikeuden peruuttaminen

Kun opintoihin tai ammatissa toimimiseen sisältyy alaikäisten turvallisuutta, potilas- tai asiakasturvallisuutta taikka liikenteen turvallisuutta koskevia vaatimuksia, koulutuksen järjestäjä voi peruuttaa opiskelu-oikeuden, jos:

- 1) opiskelija on vaarantamalla toistuvasti tai vakavasti opinnoissaan toisen henkilön terveyden tai turvallisuuden osoittautunut ilmeisen soveltumattomaksi toimimaan opintoihin liittyvissä käytännön tehtävissä tai työssäoppimisessa;
- 2) on ilmeistä, että opiskelija ei terveydentilaltaan eikä toimintakyvyltään täytä 27 a §:n 1 momentin mukaisia opiskelijaksi ottamisen edellytyksiä; tai
- 3) opiskelija on opiskelijaksi hakuvaiheessa salannut sellaisen 27 b §:n 2 momentissa tarkoitetun tiedon opiskelu-oikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä, joka olisi voinut estää hänen valintansa opiskelijaksi.

Kun opinnot tai opintoihin kuuluva työssäoppiminen edellyttävät olennaisesti alaikäisten parissa työskentelyä, koulutuksen järjestäjä voi peruuttaa opiskelu-oikeuden, jos se on tarpeen alaikäisten suojelemiseksi ja jos opiskelija on tuomittu rangaistukseen rikoslain (39/1889) 17 luvun 18, 18 a tai 19 §:ssä, 20 luvussa, 21 luvun 1–3 tai 6 §:ssä, 31 luvun 2 §:ssä taikka 50 luvun 1, 2, 3, 4 tai 4 a §:ssä tarkoitetusta rikoksesta.

Ennen opiskelu-oikeuden peruuttamista koulutuksen järjestäjän on selvitettävä yhdessä opiskelijan kanssa tämän mahdollisuus hakeutua muuhun koulutukseen. Opiskelija voidaan tämän suostumuksella ottaa koulutuksen järjestäjän sellaiseen muuhun koulutukseen, jonka opiskelijaksi ottamisen edellytykset hän täyttää.

Opinnoista, joihin tätä pykälää sovelletaan, säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Ks. muutoksenhausta 44 § ja L opiskelijoiden oikeusturvalautakunnasta 956/2011 1 §.

32 a § Opiskelu-oikeuden peruuttamiseen liittyvä tiedonsaanti

Jos on perusteltua aihetta epäillä, että opiskelijalla on 32 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä este, hänet voidaan määrätä terveydentilan toteamiseksi lailistetun terveydenhuollon ammattihenkilön suorittamiin tarkastuksiin ja tutkimuksiin, jos ne ovat välttämättömiä opiskelijan terveydenti-

lan tai toimintakyvyn selvittämiseksi. Koulutuksen järjestäjä vastaa määräämistään tarkastuksista ja tutkimuksista aiheutuvista kustannuksista.

Koulutuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada opiskeluoikeuden arviointia varten koulutuksen järjestäjän osoittaman, ammattia itsenäisesti harjoittamaan oikeutetun lääkärin kirjallinen lausunto, josta ilmenee, että opiskelijalle on tehty tarkastus tai tutkimus terveydentilan selvittämiseksi sekä tarkastuksen tai tutkimuksen perusteella laadittu arvio opiskelijan toimintakyvystä opiskelun edellyttämien terveydentilavaatimusten johdosta.

Koulutuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada opiskeluoikeuden arvioinnin edellyttämät välttämättömät tiedot opiskelijan opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä ja sen perusteluista toiselta koulutuksen järjestäjältä, ammattikorkeakoululta ja yliopistolta.

Opiskelijan tulee koulutuksen järjestäjän pyynnöstä antaa 32 §:n 2 momentissa tarkoitettua opiskeluoikeuden arviointia varten nähtäväksi rikosrekisterilain (770/1993) 6 §:n 3 momentissa tarkoitettu ote rikosrekisteristä, jos opiskelijan opintoihin tai työssäoppimisjaksoon sisältyy olennaisesti alaikäisten parissa työskentelyä.

Koulutuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä velvollisuus antaa Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirastolle sille säädettyjen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot vireillä olevasta 32 §:ssä tarkoitettua opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta käsittelystä sekä opiskeluoikeuden peruuttamista tai muuhun koulutukseen siirtämistä koskevasta päätöksestä ja sen perusteluista.

32 b § Opiskeluoikeuden palauttaminen

Se, jolta on peruutettu opiskeluoikeus 32 §:n 1 momentin 2 kohdan perusteella, voi hakea koulutuksen järjestäjältä opiskeluoikeuden palauttamista. Opiskeluoikeus tulee palauttaa, jos hakija osoittaa, ettei opiskeluoikeuden peruuttamisen aiheuttaneita syitä enää ole. Opiskelijan tulee toimittaa koulutuksen järjestäjälle terveydentilaansa koskevat lausunnot.

Koulutuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä velvollisuus antaa Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirastolle sille säädettyjen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot opiskeluoikeuden palauttamista koskevasta päätöksestä ja sen perusteluista.

Ks. muutoksenhausta 44 § ja L opiskelijoiden oikeusturvalautakunnasta 956/2011 1 §. (Laki 951/2011).

Opiskeluoikeuden peruuttamisen ja palauttamisen säännösten keskeisenä sisältönä on, että ne koskevat opintoja, joihin sisältyy alaikäisten turvallisuutta, potilas-, tai asiakasturvallisuutta taikka liikenteen turvallisuutta koskevia vaatimuksia ja jotka luetellaan valtioneuvoston asetuksissa.

Opiskeluoikeus voidaan peruuttaa, jos

- 1) opiskelija on opinnoissaan toistuvasti tai vakavasti vaarantanut toisen henkilön terveyden tai turvallisuuden ja näin osoittautunut il-

meisen soveltumattomaksi toimimaan opintoihin liittyvissä käytännön tehtävissä tai työssäoppimisessa/ harjoittelussa,

2) on ilmeistä, että opiskelija ei terveydentilaltaan ja toimintakyvyltään täytä säädettyjä opiskelijaksi ottamisen edellytyksiä,

3) opiskelija on hakuvaiheessa salannut tiedon aiemmasta peruuttamispäätöksestä,

4) opiskelija on tuomittu rangaistukseen sukupuolisiveellisyyttä loukkaavasta teosta, seksuaalirikoksesta, törkeästä henkeen tai terveyteen kohdistuneesta rikoksesta taikka vähäistä vakavammasta huumausainerikoksesta ja jos peruuttaminen on tarpeen alaikäisten suojelemiseksi (koskee opintoja, joissa olennaisesti edellytetään alaikäisten parissa työskentelyä).

Ennen opiskeluoikeuden peruuttamista on selvitettävä yhdessä opiskelijan kanssa mahdollisuus hakeutua muuhun koulutukseen. Terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvän esteen selvittämiseksi opiskelija voidaan määrätä laillistetun terveydenhuollon ammattihenkilön suorittamiin tarkastuksiin ja tutkimuksiin. Tästä aiheutuneet kustannukset tulevat koulutuksen järjestäjän kustannettavaksi. Opiskelijan tulee koulutuksen järjestäjän pyynnöstä toimittaa ote rikosrekisteristä, jos opiskelijan opintoihin tai työssäoppimiskäytöseen sisältyy olennaisesti alaikäisten parissa työskentelyä. Rikosrekisteriotetta ei näin ollen voi vaatia opiskelijalta hakeutumisvaiheessa vaan vasta opintojen alettua.

Opiskelijalla on mahdollisuus hakea opiskeluoikeuden palauttamista, jos opiskeluoikeus on peruutettu terveydentilaa tai toimintakykyä koskevan syyn vuoksi ja hakija osoittaa peruuttamisen aiheuttaneiden syiden poistuneen. Opiskeluoikeuden peruuttamisesta ja palauttamisesta päättää koulutuksen järjestäjän asettama monijäseninen toimielin (uusi), jossa tulee olla ainakin koulutuksen järjestäjän, opiskelijahuollon, opettajien, työelämän, opiskelijoiden sekä työssäoppimispaikan edustaja.

3.3 Huumausainetestausta

Aikaisempi koulutuslainsäädäntö ei tuntenut huumausainetestausta, mutta Sora-toimenpiteenä se saatiin ulottumaan kaikkiin koulutusasteisiin perus-

opetusta lukuun ottamatta. Laki 951/2011 määrittelee huumausainetestauksen seuraavalla tavalla:

34 a § Huumausainetestaus

Koulutuksen järjestäjä voi velvoittaa opiskelijan esittämään huumausainetestistä koskevan todistuksen, jos on perusteltua aiheuttaa epäillä, että opiskelija on huumausaineiden vaikutuksen alaisena opintoihin kuuluvissa käytännön tehtävissä tai työssäoppimisessa tai että opiskelijalla on riippuvuus huumeista. Edellytyksenä on lisäksi, että testaaminen on välttämätöntä opiskelijan toimintakyvyn selvittämiseksi ja opiskelija toimii sellaisissa tehtävissä, jotka edellyttävät erityistä tarkkuutta, luotettavuutta, itsenäistä harkintakykyä tai hyvää reagointikykyä ja jossa huumeiden vaikutuksen alaisena tai huumeista riippuvaisena toimiminen:

- 1) vakavasti vaarantaa opiskelijan itsensä tai toisen henkeä tai terveyttä;
- 2) vakavasti vaarantaa liikenteen turvallisuutta;
- 3) vakavasti vaarantaa salassapitosäännöksiin suojattujen tietojen suojaa tai eheyttä; tai
- 4) merkittävästi lisää koulutuksen järjestäjän, 16 §:ssä tarkoitetun työpaikan tai 17 §:ssä tarkoitetun työnantajan hallussa olevien huumausainelain (373/2008) 3 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettujen aineiden laittoman kaupan ja leviämisen riskiä.

Huumausainetestistä koskevalla todistuksella tarkoitetaan koulutuksen järjestäjän osoittaman laillistetun terveydenhuollon ammattihenkilön antamaa todistusta, josta ilmenee, että opiskelijalle on tehty testi huumausainelain 3 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitetun huumausaineen käytön selvittämiseksi, sekä testin perusteella laadittu selvitys siitä, onko opiskelija käyttänyt huumausaineita muihin kuin lääkinällisiin tarkoituksiin siten, että hänen toimintakykynsä on heikentynyt. Todistus on esitettävä koulutuksen järjestäjän määräämässä kohtuullisessa ajassa. Huumausainetestistä koskevan todistuksen vaatimisesta on ilmoitettava opiskelijan huoltajalle.

Koulutuksen järjestäjän tulee yhteistyössä opiskelijahuollon toimijoiden kanssa laatia kirjalliset toimintaohjeet opiskelijoiden päihteiden käytön ehkäisemiseksi ja päihdeongelmiin puuttumiseksi.

Koulutuksen järjestäjä vastaa tässä pykälässä tarkoitetusta huumausainetestistä koskevasta todistuksesta aiheutuvista kustannuksista.

Opiskelijalle tehtävään huumausainetestaukseen sovelletaan muutoin, mitä työterveyshuoltolain (1383/2001) 19 §:ssä säädetään työntekijän testauksesta.

Keskeistä säännöksessä on, että se vastaa yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain vastaavia säännöksiä. Oppilaitoksilla on oltava laadittuna kirjalliset toimintaohjeet opiskelijoiden päihdeiden käytön ehkäisemiseksi ja päihdeongelmiin puuttumiseksi, jotta testausta voidaan tarvittaessa järjestää. Testin tekijälle on myös asetettu kriteeri eli testauksen voi tehdä vain terveydenhuollon ammattihenkilö luotettavassa laboratoriossa. Testauskustannukset jäävät koulutuksen järjestäjälle. Tilanteet, joissa koulutuksen järjestäjä velvoittaa opiskelija esittämään huumausainetestiä koskevan todistuksen on tarkoin määritelty. Tällä tavoin suojataan opiskelijan oikeuksia.

3.3 Kurinpito

Uuden lainsäädännön myötä ammatillisen koulutuksen kurinpitotoimet ja mahdollisuudet pyrittiin luomaan täsmällisemmiksi. Lainsäädäntö kurinpitotoimista ovat kuivaa ja vaikeasti luettavaa lakitekstiä, joista pitää soveltaa koulutuskohtaisesti omat toimenpideohjeet. Laki ammatillisesta koulutuksessa 951/2011 määrittelee uusina kurinpitokohtina seuraavaa:

35 § Kurinpito

Opiskelijalle voidaan antaa kirjallinen varoitus, jos hän:

- 1) häiritsee opetusta;
- 2) käyttäytyy väkivaltaisesti tai uhkaavasti;
- 3) menettelee vilpillisesti tai muuten rikkoo oppilaitoksen järjestystä;
- 4) kieltäytyy 34 a §:ssä tarkoitetun huumausainetestiä koskevan todistuksen esittämisestä; taikka
- 5) on 34 a §:ssä tarkoitetun selvityksen perusteella käyttänyt huumausaineita muihin kuin lääkinnällisiin tarkoituksiin siten, että hänen toimintakykynsä on heikentynyt.

Jos teko tai laiminlyönti on vakava tai jos opiskelija jatkaa 1 momentissa tarkoitettua epäasiallista käyttäytymistä kirjallisen varoituksen saatuaan, hänet voidaan erottaa oppilaitoksesta määräajaksi, enintään yhdeksi vuodeksi sekä erottaa asuntolasta määräajaksi tai opintojen jäljellä olevaksi ajaksi.

Opetusta häiritsevä, väkivaltaisesti tai uhkaavasti käyttäytyvä tai toisen henkeä tai terveyttä vaarantava opiskelija voidaan määrätä poistumaan jäljellä olevan oppitunnin ajaksi luokahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka oppilaitoksen järjestämästä tilaisuudesta.

Opiskelijan osallistuminen opetukseen voidaan evätä enintään kolmen työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen opiskelijan tai oppilaitoksessa tai muussa opetustilassa työskentelevän turvallisuus kärsii opiskelijan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti opiskelijan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi.

Jos opiskelija kieltäytyy 32 a §:n 1 momentissa tarkoitetuista terveydentilan toteamiseksi suoritettavista tarkastuksista ja tutkimuksista, häneltä voidaan pidättää oikeus opiskeluun siihen asti, kunnes hän suostuu tarvittaviin tarkastuksiin ja tutkimuksiin. Jos opiskelija kieltäytyy 32 a §:n 4 momentissa tarkoitettua rikosrekisteriotteen nähtäväksi antamisesta, häneltä voidaan pidättää oikeus opiskeluun siihen asti, kunnes hän suostuu toimittamaan rikosrekisteriotteen nähtäväksi.

35 a § Menettely opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista koskevassa asiassa sekä kurinpitoasiassa

Opiskelijalle annettavasta kirjallisesta varoituksesta päättää rehtori. Opiskeluoikeuden peruuttamisesta ja palauttamisesta, määräaikaisesta erottamisesta, asuntolasta erottamisesta sekä opiskelusta pidättämisestä päättää koulutuksen järjestäjän asettama monijäseninen toimielin. Toimielimessä tulee olla ainakin koulutuksen järjestäjän, opiskelijahuollon, opettajien, työelämän ja opiskelijoiden edustus. Koulutuksen järjestäjä nimeää toimielimen puheenjohtajan ja muut jäsenet enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista koskevassa asiassa koulutuksen järjestäjä nimeää toimielimeen lisäksi opiskelijan työssäoppimispaikan edustajan. Toimielimen puheenjohtajaksi tulee nimetä muu kuin opiskelijoita edustava jäsen. Opiskelijoita edustavan jäsenen tulee olla 15 vuotta täyttänyt. Opiskelijoita edustavalla jäsenellä on läsnäolo- ja puheoikeus toimielimen kokouksessa. Toimielimen äänivaltaiset jäsenet toimivat virkavastuulla. Koulutuksen järjestäjä päättää tarkemmin toimielimen toimintatavoista ja päätöksenteosta. Toimielin voi olla myös kahden tai useamman koulutuksen järjestäjän yhteinen.

Ennen opiskeluoikeuden peruuttamista koskevan päätöksen tekemistä on hankittava asiaa koskeva tarpeellinen asiantuntija- ja muu selvitys sekä varattava opiskelijalle ja hänen huoltajalleen tilaisuus tulla kuulluksi.

Ennen opiskelijan erottamista oppilaitoksesta, opiskelijan asuntolasta erottamista ja kirjallisen varoituksen antamista opiskelijalle on kurinpitorangaistukseen syynä oleva teko tai laiminlyönti yksilöitävä, hankittava tarpeellinen selvitys sekä varattava opiskelijalle tilaisuus tulla kuulluksi. Ennen opiskelijan erottamista oppilaitoksesta tai opiskelija-asuntolasta on kuultava myös opiskelijan huoltajaa. Muista 35 §:ssä tarkoitetuista toimenpiteistä on ilmoitettava opiskelijan huoltajalle.

Kurinpitorangaistuksista, opiskeluoikeuden peruuttamisesta ja opiskelusta pidättämisestä tulee antaa kirjallinen päätös ja 35 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitetut toimenpiteet tulee kirjata.

Samalla kun opiskeluoikeuden peruuttamisesta, määräaikaisesta erottamisesta, asuntolasta erottamisesta tai opiskelusta pidättämisestä päätetään, on päätettävä päätöksen täytäntöönpanosta lainvoimaa vailla olevana ja täytäntöönpanon alkamisen ajankohdasta.”

Kurinpitosäännöksiin liittyy kurinpito ja menettely opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista koskevassa asiassa. Keskeisinä sisältöinä näissä säännöksissä ovat: Väkivaltaisen ja uhkaavan käyttäytymisen mainitseminen kurinpidon perusteena, huumausainetestiä koskevan todistuksen esittämisestä kieltäytyminen ja huumausaineiden käyttö kurinpidon perusteeksi, opetuksesta eväämisen enimmäiskesto kolmeksi työpäiväksi, mahdollisuus pidättää opiskelija opiskelusta jos hän kieltäytyy terveystarkastuksesta tai rikosrekisteriotteen nähtäväksi antamisesta, kunnes hän suostuu tarkastukseen tai toimittaa rikosrekisteriotteen nähtäväksi. Aikaisemmassa lainsäädännössä opiskeluoikeuden pidättäminen oli mahdollista rikostutinnan ajaksi, mutta nyt se ei enää ole mahdollista. Lisäksi muutoksia tuli määräaikaisesta erottamisesta, asuntolasta erottamisesta sekä opiskelusta pidättämisestä siten, että koulutuksen järjestäjän asettama monijäseninen toimielin päättää niistä.

3.4 Koulutuksen järjestäjien ja viranomaisten tietojen saanti

Uudessa laissa ammatillisesta koulutuksesta (951/2011) pykälät 32 a, 42 ja 43 määrittelevät koulutuksen järjestäjän ja viranomaisten tietojen saantia.

32 a § Opiskeluoikeuden peruuttamiseen liittyvä tiedonsaanti

Jos on perusteltua aihetta epäillä, että opiskelijalla on 32 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä este, hänet voidaan määrätä terveydentilan toteamiseksi lailistetun terveydenhuollon ammattihenkilön suorittamiin tarkastuksiin ja tutkimuksiin, jos ne ovat välttämättömiä opiskelijan terveydentilan tai toimintakyvyn selvittämiseksi. Koulutuksen järjestäjä vastaa määräämistään tarkastuksista ja tutkimuksista aiheutuvista kustannuksista.

Koulutuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada opiskeluoikeuden arviointia varten koulutuksen järjestäjän osoittaman, ammattia itsenäisesti harjoittamaan oikeutetun lääkärin kirjallinen lausunto, josta ilmenee, että opiskelijalle on tehty tarkastus tai tutkimus terveydentilan selvittämiseksi sekä tarkastuksen tai tutkimuksen perusteella laadittu arvio opiskelijan toimintakyvystä opiskelun edellyttämien terveydentilavaatimusten johdosta.

Koulutuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada opiskeluoikeuden arvioinnin edellyttämät välttämättömät tiedot opiskelijan opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä ja sen perusteluista toiselta koulutuksen järjestäjältä, ammattikorkeakoululta ja yliopistolta.

Opiskelijan tulee koulutuksen järjestäjän pyynnöstä antaa 32 §:n 2 momentissa tarkoitettua opiskeluoikeuden arviointia varten nähtäväksi rikosrekisterilain (770/1993) 6 §:n 3 momentissa tarkoitettu ote rikosrekisteristä, jos opiskelijan opintoihin tai työssäoppimisjaksoon sisältyy olennaisesti alaikäisten parissa työskentelyä.

Koulutuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä velvollisuus antaa Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirastolle sille säädettyjen tehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot vireillä olevasta 32 §:ssä tarkoitettua opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta käsittelystä sekä opiskeluoikeuden peruuttamista tai muuhun koulutukseen siirtämistä koskevasta päätöksestä ja sen perusteluista.

42 § Arkaluonteisten tietojen käsittely

Opiskelijaksi pyrkivän ja opiskelijan terveydentilaa koskevia 27 b, 32 a, 32 b ja 34 a §:n mukaisia tietoja saavat käsitellä vain ne, jotka valmistelevat tai tekevät päätöksen opiskelijaksi ottamisesta, opiskeluoikeuden peruuttamisesta, opiskeluoikeuden palauttamisesta tai kurinpidosta taikka antavat lausuntoja mainituista asioista.

Opiskelijan rikosrekisteriotetta koskevaa 32 a §:n mukaista tietoa saavat käsitellä vain ne, jotka valmistelevat tai tekevät päätöksen opiskeluoikeuden peruuttamisesta.

Koulutuksen järjestäjän tulee määritellä ne tehtävät, joihin sisältyy arkaluonteisten tietojen käsittelyä.

Koulutuksen järjestäjän on säilytettävä arkaluonteiset tiedot erillään muista henkilötiedoista. Arkaluonteiset tiedot tulee poistaa rekisteristä välittömästi, kun niiden säilyttämiselle ei ole enää lakisääteisten tehtävien edellyttämää perustetta, kuitenkin viimeistään neljän vuoden kuluttua tietojen merkitsemisestä rekisteriin.

Henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan henkilötietolakia (523/1999), jollei tässä laissa toisin säädetä.

43 § Julkisuus ja tietojensaantioikeus

Tässä laissa tarkoitettuun toimintaan sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999).

Koulutuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä tehtäviään hoitaessaan oikeus saada valtion ja kunnan viranomaiselta koulutuksen suunnittelun ja järjestämisen edellyttämät tilastotiedot ja muut vastaavat tiedot.

Koulutuksen järjestäjän tulee salassapitosäännösten estämättä pyynnöstä toimittaa valtion opetushallintoviranomaisille niiden määräämät koulutuksen arvioinnin, kehittämisen, tilastoinnin ja seurannan edellyttämät tiedot.

Opiskelijan terveydentilaa ja toimintakykyä koskevia ja tehtävien hoidon kannalta välttämättömiä tietoja on tiedon haltijalla salassapitosäännösten estämättä oikeus antaa:

- 1) oppilaitoksen rehtorille tai johtajalle ja oppilaitoksen turvallisuudesta vastaavalle muulle henkilölle opiskelun turvallisuuden varmistamiseksi;
- 2) opinto-ohjauksesta vastaaville henkilölle muihin opintoihin ja tukipalveluihin ohjaamista varten;
- 3) opiskeluterveydenhuollosta vastaaville henkilöille opiskelijan terveyden ja turvallisuuden varmistamiseksi ja tarvittaviin tukitoimiin ohjaamista varten;
- 4) työssäoppimisesta vastaaville henkilöille opiskelijan sekä työssäoppimispaikan henkilöstön ja asiakkaiden turvallisuuden varmistamiseksi; sekä
- 5) poliisille ja koulutuksen järjestäjän edustajalle, joka on ensisijaisessa vastuussa turvallisuusuhan selvittämisestä, välittömän turvallisuusuhan arvioimiseksi tai mikäli opiskelijan todetaan terveydentilan arvioinnissa olevan vaaraksi muiden turvallisuudelle.”

Keskeisinä asioina näissä tietosuojan ja tiedonvaihtoon liittyvissä säädöksissä ovat koulutuksen järjestäjän oikeus saada opiskeluoikeuden arviointia varten lääkärin kirjallinen lausunto sekä toiselta koulutuksen järjestäjältä opiskeluoikeuden peruuttamista koskeva päätös perusteluineen. Koulutuksen järjestäjällä on velvollisuus antaa Valviralle (sote -koulutukset) opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista koskevat päätökset ja perustelut. Lisäksi laissa tarkoitettuun toimintaan sovelletaan julkisuuslakia. Opiskelijan terveydentilaa ja toimintakykyä koskevien tietojen käsittelyyn oikeutetut henkilöt on määritelty laissa tarkasti.

3.5 Muutoksenhaku

Lakiin ammatillisesta koulutuksesta tuli 1.1.2012 muutoksia myös muutoksenhaun osalta. 44§ määrittelee muutoksenhakua. Osa näistä säädösmuutoksista koskettaa myös ammatillista aikuiskoulutusta, vain viittauskohdat pykäliin 20 ja 21 eivät kosketa ammatillista aikuiskoulutusta.

44 § Muutoksenhaku

Tässä laissa tarkoitettuun koulutuksen järjestäjän päätökseen, joka koskee opiskelijalle annettavaa kirjallista varoitusta, opiskelijan määräaikaista erottamista, opiskelija-asuntolasta erottamista, opiskelusta pidättämistä tai 37, 38 ja 39 §:ssä säädettyä etua ja oikeutta, haetaan muutosta valittamalla hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Tässä laissa tarkoitettuun koulutuksen järjestäjän päätökseen, joka koskee opiskeluoikeuden peruuttamista tai palauttamista, haetaan muutosta opiskelijoiden oikeusturvalautakunnalta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään, jollei tässä laissa toisin säädetä.

Päätökseen haetaan oikaisua aluehallintovirastolta siten kuin hallintolaissa säädetään, jos päätös koskee:

- 1) opiskelijaksi ottamista;
- 2) 20 §:ssä säädettyä henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevaa suunnitelmaa;
- 3) 21 §:ssä säädettyjä erityisiä opetusjärjestelyjä;
- 4) 31 §:ssä säädettyä opiskeluaikaa tai opiskelijan katsomista eronneeksi; sekä
- 5) 34 a §:ssä säädettyä huumausainetestiä koskevan todistuksen esittämisvelvollisuutta.

Aluehallintoviraston oikaisuvaatimuksen johdosta antamaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Valitus päätöksestä, joka koskee opiskelijalle annettavaa kirjallista varoitusta, määräaikaista erottamista, asuntolasta erottamista, opiskeluoikeuden peruuttamista tai palauttamista, opiskelusta pidättämistä taikka 4 momentissa tarkoitettua asiaa, sekä oikaisuvaatimus 3 momentissa tarkoitettua päätöksestä, tulee tehdä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Tässä momentissa tarkoitettut asiat tulee käsitellä kiireellisinä.

Opiskelijan määräaikaista erottamista, opiskelija-asuntolasta erottamista, opiskeluoikeuden peruuttamista tai opiskelusta pidättämistä koskeva päätös voidaan panna täytäntöön siitä tehdystä valituksesta huolimatta, jollei hallinto-oikeus tai opiskelijoiden oikeusturvalautakunta toisin päättä.

Edellä 25 §:ssä tarkoitettua opiskelijan arviointia koskevaan päätökseen, nimettyä opiskelijaa koskevaan opintojen suoritusaikaa tai -paikkaa koskevaan päätökseen taikka muuta opintojen yksilöllistä järjestämistä koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Valittaa ei myöskään saa 35 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettussa asiassa. Päätökseen, johon saa tämän pykälän 3 momentin mukaan hakea oikaisua, ei saa hakea muutosta valittamalla. Hallinto-oikeuden päätökseen, jolla on ratkaistu 3 momentissa tarkoitettu asia, ja arviointia koskevasta oikaisuvaatimuksesta annettuun päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Hallinto-oikeuden päätökseen, jolla on ratkaistu 5 momentissa tarkoitettu asia, ei saa hakea muutosta valittamalla.

Säädöksen keskeisinä asioina ovat valitusinstanssit eri muutoksenhakuasioissa. Huumausainetestiä koskevan todistuksen esittämisvelvollisuutta koskevasta päätöksestä valitetaan ensiasteessa Aluehallintovirastoon ja opiske-luoikeuden peruuttamista ja palauttamista koskevaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla opiskelijoiden oikeusturvalautakuntaan. Opiskelijoi-den oikeusturvalautakunnan päätökseen tyytymätön valittajalla on valitusoi-keus Helsingin hallinto-oikeuteen.

4 KOULUTUKSEN JÄRJESTÄJÄN TOIMENPITEET

Sora-lainsäädäntö toi runsaasti uusia velvoitteita ja mahdollisuuksia koulu-tuksen järjestäjille. Tavoitteena täytyy kuitenkin muistaa, että säädösten tar-koituksena on parantaa turvallisuutta koulutuksessa ja sen jälkeisessä työ-elämässä lisäämällä koulutuksen järjestäjien mahdollisuutta puuttua tilantei-siin, jotka liittyvät opiskelijoita koskeviin soveltumattomuus- ja turvalli-suuskysymyksiin. Lainsäädännön henki on, että Sora-toimenpiteet ovat vii-mesijaisia keinoja puuttua soveltumattoman opiskelijan opintopolulle. On-kin oletettavaa, ettei sora-toimenpiteiden alaisuuteen tulevia tilanteita tule vuositasolla montaakaan. Koulutuksen järjestäjillä on kuitenkin runsaasti asioita, jotka tulee järjestää joko uudella tavalla tai luoda uusia järjestelmiä. Seuraavassa käsittelemme näitä asioita.

4.1 Henkilöstön perehdytys

Henkilöstön perehdytys sora-lainsäädäntöön on kunkin organisaation joh-don määrittelemä asia, joten emme voi tässä kehittämishankkeessa ottaa sii-hen juurikaan kantaa. Koulutuksen järjestäjän on kuitenkin mietittävä henki-löstönsä perehdytyksen suunnittelussa ainakin seuraavia asioita. Millä ta-voin ja millä lainsäädännön tuntemuksen tasolla henkilöstö perehdytetään lainsäädäntömuutoksiin. Tulisiko henkilöstö esim. ”yleisperehdyttää” lain

muutoksiin ja henkeen ja perehdyttää sora-lainsäädäntökoulutusten kanssa toimivat henkilöt tarkasti ja täsmällisesti sora-lainsäädännön mukaisesti organisaation prosessimalleihin ja työnkulkukaavioihin.

Tämän kehittämishankkeen tuloksena tuotettiin Vaasan aikuiskoulutuskeskukselle ja JAKKi:lle henkilöstön yleinen perehdyttämismateriaali. Liitteessä 3 esittelemme Vakk:n perehdytysmateriaalin, sillä se on laajempi ja kokonaisuutta kuvaavampi kuin JAKK:n omille toimialoilleen keskittyvä materiaali. Tällä tavoin myös muut koulutuksen järjestäjät voivat hyödyntää hankkeessamme syntynyttä perehdytysmateriaalia (liite 3).

Perehdytysmateriaalia on Vakk:ssa esitelty koulutuspäälliköille ja opinto-ohjaajille, jotka vastaavat sosiaali- ja terveystieteiden kouluttajien perehdytyksestä. Vakk:n materiaali siirtyy seuraavaksi toimialajohtajan hyväksytykseen ja tämän jälkeen luodaan varsinainen perehdytysuunnitelma. JAKK:ssa opinto-ohjaaja on perehdyttänyt lainsäädännön keskeisiin asioihin osastonjohtajat ja toimialavastaavat keskusteluluonteisissa esittelytilaisuuksissa.

Vastaanotto perehdytystilaisuuksissa on ollut sekä innostunut että hämmennyt. Innostusta lienee luonut koulutuksen järjestäjälle luodut mahdollisuudet puuttua soveltumattomuuteen, huumausainetestaukseen ja kurinpitoon. Hämmennystä taas on syntynyt prosessien epäselvyyden vuoksi: milloin sora-lainsäädännön mukaisia toimia voidaan käyttää ja millaisia prosesseja työnkulkukaavioineen organisaation tulee luoda. Hämmennystä on myös herättänyt ilmeisen suuri dokumentaation tuottamisen tarve sekä mahdollisesti lisääntyvä byrokratia. Myös koulutuksen järjestäjälle syntyvät kustannusvaikutukset herättivät hämmennystä. Henkilöstön perehdytykseen liittykin runsaasti erilaisia haasteita. Yksi iso haaste on myös se, että lainsäädäntö antaa koulutuksen järjestäjälle runsaasti yksilöön liittyvää valtaa, jolloin on erityisesti korostettava lain arvoperustaa ja henkeä: sora-lainsäädännön toimenpiteet ovat viimesijaisia keinoja.

4.2 Opiskelijaksi hakeutuvalla ja opiskelijalle tiedottaminen

Sora-lainsäädäntö edellyttää koulutuksen järjestäjän tiedottavan opiskelijaksi hakeutuvalla henkilöllä sora-lainsäädännön alaisen koulutuksen edellyttämistä terveydentila- ja toimintakykyvaatimuksista, huumausainetestauksesta, kurinpidosta, rikosrekisteriotteen näyttämisestä niistä tutkinnoista, joiden käytännön työtehtäviä tehdään olennaisesti alaikäisten parissa sekä muutoksenhausta tehtyihin päätöksiin. Koulutuksen järjestäjän on ratkaistava miten se järjestää opiskelijaksi hakeutuvan tiedottamisen riittävällä tasolla.

Lainsäädännön mukaan koulutuksen järjestäjä voi toimia soralainsäädännön mukaisissa opiskelijaksi ottamiskriteereissä sekä huumausainetestauksessa vain jos koulutukseen hakeutuvalla on tiedotettu lainsäädännöstä. Tämän vuoksi kehittämishankkeen tuotoksena syntyi JAKK:n tiedote opiskelijaksi hakeutuvalla (liite 4). Tiedotteen mukaisia asioita selvitetään hakeutuvalla opiskelijalle hakeutumisasiheissa sähköisessä hakulomakkeessa. Lisäksi koulutukseen hakeutumisen haastattelutilanteessa hakeutujalle annetaan tiedote ja vastataan hakeutujan mahdollisiin kysymyksiin aiheesta. Tiedote löytyy myös JAKK:n www-sivustoilta lyhennettynä.

4.3 Opiskelijaksi ottaminen

Sora-aloilla koulutuksen järjestäjä voi pyytää opiskelijaksi hakeutuvalla hänen terveydentilaansa ja toimintakykyynsä liittyvät selvitykset. Koulutuksen järjestäjän on ratkaistava millaisia asioita se haluaa hakeutujalta tietoonsa ja mitä se näillä tiedoilla tekee eli millä tavoin terveydentilan ja toimintakyvyn selvitykset toimivat koulutuksen järjestäjän koulutukseen valintakriteerinä. Lainsäädännön hengessä hakeutujan oma selvitys terveydentilasta ja toimintakyvystä on pääsääntöisesti riittävä.

Koulutuksen järjestäjä voi kysyä opiskelijaksi hakeutuvalla mahdollisesta aikaisemmasta opiskeluoikeuden peruuttamispäätöksestä. Tässäkin tapauksessa organisaation on päätettävä mitä tällaisella tiedolla tehdään. Lainsäädä-

däntö antaa tässä kohdassa koulutuksen järjestäjille mahdollisuuden tietojen saantiin toisilta toimijoilta, jolloin aikaisempi opiskeluoikeuden peruuttamispäätös perusteluineen saadaan tietoon ja voidaan monipuolisemmin arvioida hakijan edellytykset koulutukseen.

Koulutusorganisaation on myös ratkaistava ketkä organisaatiossa käsittelevät hakijan selvitystä terveydentilastaan ja toimintakyvystään, tietoa aikaisemmasta opiskeluoikeuden peruuttamispäätöksestä sekä rikosrekisteriotteen käsittelystä. Lain mukaan näitä tietoja saa käsitellä vain ne henkilöt, jotka valmistelevat tai tekevät päätöksen opiskelijaksi ottamisesta, opiskeluoikeuden peruuttamisesta, opiskeluoikeuden palauttamisesta tai kurinpidosta taikka antavat lausuntoja näistä asioista.

Tämän keittämishankkeen tuloksena syntyi JAKK:n kuljettaja-koulutuksissa käytettävä terveydentilan ja toimintakyvyn selvityslomake (liite 5). Haastatteluun kutsuttu opiskelija saa täytettäväkseen lomakkeen, joka toimii haastattelutilanteessa keskustelun apuvälineenä arvioitaessa hakijan edellytyksiä koulutukseen. Koulutukseen valittujen opiskelijoiden selvitykset arkistoidaan opiskelun ajaksi nk. Sora – kyselyt -mappiin. Tätä arkistomappia saavat käsitellä vain laissa mainitut henkilöt. Koulutuksen päätyttyä nämä selvityslomakkeet tuhoetaan. Valitsematta jätettyjen hakijoiden selvitykset tuhoetaan välittömästi hakuprosessin päätyttyä.

4.4 Rikosrekisteriotteen käsittely (lasten ja nuorten parissa työssäoppimassa olevilta)

Koulutuksen järjestäjän on ratkaistava, ketkä organisaatiossa voivat käsitellä opiskelijoiden rikosrekisteriotteita eli kenelle opiskelija konkreettisesti esittää otteen. Ote voidaan pyytää vain jo valitulta opiskelijalta, joten sen käsittely kohdentuu opiskeluaikaiseen toimintaan. Koulutuksen järjestäjän on myös ratkaistava tilaako jokainen opiskelija poliisiviranomaiselta itsenäisesti otteen vai tilaako sen keskitetysti koulutuksen järjestäjä sekä miten opiskelijat opastetaan asiaan. Koulutuksen järjestäjän on myös ratkaistava missä

määräajassa opiskelijan on esitettävä ote jotta opiskelijan opiskeluoikeutta ei pidätetä.

4.5 Opiskeluoikeuden peruuttaminen ja palauttaminen

Opiskeluoikeuden peruuttaminen ja palauttaminen lienevät uuden lainsäädännön haastavimpia kohtia. Koulutuksen järjestäjän tulee muistaa, että opiskeluoikeuden peruuttaminen sora-alojen koulutuksissa on koulutuksen järjestäjän viimesijainen keino puuttua opiskelijan soveltumattomuuteen. Siksi onkin erittäin tärkeää, että koulutukseen hakeutumisvaiheessa kyettäisiin varsin aukottomasti sulkemaan pois ne hakijat, jotka eivät todellisuudessa ole kykeneviä kyseisen alan työtehtäviin.

Koulutusorganisaatioiden on selvitettävä ja luotava ne rakenteet, joilla opiskelijaa voidaan ohjata ja tukea opinnoissa ja millaisin prosessein opiskelija voidaan ohjata toiseen, hänelle soveltuvaan koulutukseen.

Iso haaste lienee se, miten organisaatio määrittelee sellaiset konkreettiset seikat, joilla opiskeluoikeuden peruuttamisprosessi käynnistyy. Tämä edellyttää organisaatiossa ja ehkä laajemmallakin yhteiskunnallisella kentällä selkeyttämistä peruuttamisprosessin pelisäännöistä esim. dokumentaation täsmentämisenä.

Opiskeluaikaiseen terveydentilan ja toimintakyvyn selvityksiin määrittäminen ei myöskään ole yksiselitteinen asia. Koulutuksen järjestäjän on kirkastettava millaisissa tilanteissa tällaiseen toimintaan ryhdytään ja kuka käsittelee terveydenhuollon antamia selvityksiä opiskelijan terveydentilasta ja toimintakyvystä. Lisäksi on huomioitava, etteivät terveydenhuollon toimijat tunne sorasäädöksiä eivätkä he siten voi tietää koulutuksen järjestäjän oikeuksista määrätä tarkastuksiin ja saada selvitystä niiden tuloksista. Koulutuksen järjestäjän tuleekin perehdyttää opiskeluterveydenhuollon toimijat tarvittavassa määrin sora-lainsäädäntöön.

Opiskeluoikeuden peruuttamis- ja palauttamispäätöksen tekee aina koulutuksen järjestäjän nimeämä toimielin. Organisaatioiden onkin perustettava

tällainen toimielin joko itsenäisenä tai sopia useamman koulutuksen järjestäjän kanssa yhteisestä toimielimestä. Lisäksi organisaation on sovittava ketkä organisaatiossa ilmoittavat Valviralle opiskeluoikeuden peruuttamisesta ja palauttamisesta (sosiaali-, terveys- ja liikunta-alat) ja miten opiskelijan oikeusturva peruuttamispäätöksessä varmistetaan eli miten opiskelijalle tiedotetaan valitusmenettelystä Opiskelijoiden oikeusturvakeskukseen.

4.6 Huumausainetestaus

Aikaisemmassa koulutuslainsäädännössä ei ollut huumausainetestaukseen liittyviä yksiselitteisiä säännöksiä. Uusi lainsäädäntö toi koulutuksen järjestäjälle mahdollisuuden puuttua kurinpitotoimin huumausaineitten käyttöön. Sora-lainsäädännön mukaan, ennen kuin huumausainetestauksia ryhdytään toteuttamaan, on koulutuksen järjestäjällä oltava ohjeistus päihteiden käytön ehkäisemiseksi ja päihdeongelmiin puuttumiseksi. Organisaatioiden tuleekin ajantasaistaa päihdeohjelmansa. Huumausainetestauksissa on syytä kiinnittää huomiota henkilöstön perehdytykseen ja yhteisistä pelisäännöistä huolehtimiseen esim. mitkä ovat perusteltuja syitä määrätä opiskelija huumausainetestaukseen.

Koulutuksen järjestäjän on sovittava huumausainetestauksen järjestämisestä opiskeluterveydenhuollon tai yksityisen terveydenhuoltopalveluja järjestävän tahon kanssa ja päätettävä kenelle ja missä ajassa, suhteessa testausajankohtaan, opiskelija esittää todistuksen huumausainetestauksesta.

4.7 Muita koulutuksen järjestäjän huomioitavia asioita

Koulutuksen järjestäjän on ratkaistava monijäsenenisen toimielimen muodostamiseen liittyviä seikkoja: onko tarkoituksenmukaista perustaa oman organisaation toimielin vai onko tarkoituksenmukaisempaa perustaa useamman koulutuksen järjestäjän kanssa yhteinen toimielin. Toimielimen jäsenet toimivat virkavastuulla, josta heille on syytä kertoa jo tähän luottamustehtä-

vään pyydettyä sekä huolehdittava jäsenten perehdytyksestä soralainsäädäntöön ja toimielimen tehtäviin. Lisäksi koulutuksen järjestäjän on pohdittava toimielimen koollekutsumiseen liittyviä asioita: kokoontuuko toimielin säännöllisesti etukäteen sovittujen päivämäärien mukaan vai kutsutaanko toimielin koolle vain tarvittaessa.

Koulutuksen järjestäjän on syytä tehdä kirjallinen toimintaohjeistus arkaluonteisten tietojen käsittelystä, sillä uuden lainsäädännön myötä syntyi useita asioita, joiden käsittelyoikeutta ja arkistointia säännellään.

5 POHDINTA

Sora-lainsäädännön tarkoituksena on antaa koulutuksen järjestäjille mahdollisuuksia toimia tilanteissa, joissa, liittyy turvallisuusvaatimuksia. Sora-säädösten peruslähtökohtana on opiskelijan oikeus koulutukseen, joihin tarvittaessa sisällytetään opintojen ohjaus sekä tuen antaminen kaikin mahdollisin keinoin tutkinnon suorittamiseksi.

Äärimmäisinä ja viimesijaisina keinoina koulutuksen järjestäjille annettiin lainsäädännön myötä oikeus kajota yksilön suojaan. Lainsäädäntö antaa paljon soveltumattomuuteen liittyviä mahdollisuuksia, mutta mukana tulevat myös koulutuksen järjestäjän moraaliset ja eettiset velvoitteet. Kehittämishankkeemme edetessä ymmärsimme, että koulutusorganisaatioiden johto on keskeisimmässä roolissa määritellessään organisaatiossa tapahtuvia soralainsäädännön mukaisia toimia sekä lain hengen välittämisessä henkilöstölleen.

Kehittämishankkeemme alkuasetelmiin kuului sora-oppaan luominen organisaatioillemme, mutta perehtyessämme säädöksiin tarkemmin lisääntyi ymmärryksemme siten, että havaitsimme olevamme huomattavasti laajempien kysymysten ja haasteiden edessä kuin mitä kykenimme tässä kehittämishankkeessa luomaan.

Jouduimme rajaamaan hankettamme, jolloin päädyimme tuottamaan tällä kehittämishankkeella ryhmäläisillemme parempaa ymmärrystä soralainsäädännöstä ja sen hengestä sekä tuottamaan joitakin työkaluja arkipäivän työhömme sekä luomaan omissa organisaatioissamme tunnettuutta Sorala-lainsäädännöstä. Kehittämishankkeen tuotoksina syntyivät yleistasoiset perehdyttämisesitykset Vakk:lle ja JAKK:lle sekä JAKK:n tiedote opiskelijaksi hakeutuvalla ja terveydentilan ja toimintakyvyn kysely kuljettajakoulutuksen hakeutuville. Lisäksi olemme omissa organisaatioissamme peruspe-rehdyttäneet joukon toimijoita. Ainakin kaksi kolmesta tavoitteesta toteutui.

Yksi tavoitteistamme oli tuottaa itsellemme parempaa ymmärrystä sora-lainsäädännöstä. Tämänkin tavoitteen saavutimme. Tuo saavutus tosin loi uusia haasteita ja kysymyksiä, joita käsitelimme luvussa 5. Koulutuksen järjestäjillä on valtaisa työ saattaa sora-lainsäädännön toimet osaksi koulujen arkea. Lisäksi lainsäädäntö pitää sisällään ison joukon tulkinnanvaraisia seikkoja, jotka koulutusorganisaatioissa on selvitettävä. Opetushallitukselta on tulossa koulutuksen järjestäjille sora-lainsäädännön opas, jonka toivomme vähentävän avointen kysymysten joukkoa.

Sora-lainsäädäntö ei tällä hetkellä kosketa työvoimapolitiittista aikuiskoulutusta, sillä laki julkisista työvoimapalveluista ei tunne sora-lainsäädäntöä. Tilanteeseen on kuitenkin tulossa koulutuksellinen tasa-arvo, sillä Työ- ja elinkeinoministeriössä on valmisteltu lakia julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta, johon myös sora-lainsäädäntö tulee sisältymään. Lain oletetaan tulevan voimaan 31.12.2012 jälkeen (HE 133/2012 vp).

Sora-lainsäädännön mahdollisuudet koulutuksen järjestäjille tulevat ilmeisimmin harvoin käyttöön, varsinkin kun ne koskettavat vain rajattuja koulutuksia. Pohdimmekin työryhmässämme millaisin resurssein kukin organisaatio haluaa panostaa säädösten koulukohtaisten prosessien luomiseen ja perehdyttämiseen varsinkin kun koulutuspoliittiset toimenpiteet ohjaavat säästämiseen.

Työstäessämme tätä kehittämishanketta saimme mainioita yhteiskunnallisia näkökulmia suomalaiseen lainsäädäntötoimintaan: valmistelevien työryhmien työhön, hallituksen esityksiin, valtioneuvoston asetuksiin ja lausuntokierroksien toimintaan. Lainsäädäntömuutokset vaativat hyvin paljon pohjatyötä, suunnittelua ja lausuntoja joiden laatimiseen osallistuu valtaisa joukko asiantuntijoita.

LÄHTEET

Hallituksen esitys 164/2012

Hallituksen esityksen lausuntoluonnos 21.8.2009

Hallituksen esitys 133/2012

Oikeusrekisterikeskus, Rikosrekisteriote,

<http://www.oikeus.fi/oikeusrekisterikeskus/18232.htm>

Opetushallitus, <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980631>

Karjalainen, Sakari: OKM:n tilaisuus. Oulu. Luentomateriaali. 9.9.2011

Lahtinen, Matti: OPH:n tilaisuus, Paasitorni. Luentomateriaali. 25.10.2012

Leinonen, Merja: OPH:n tilaisuus, Paasitorni. Luentomateriaali. 25.10.2012

Rajamäki Aira OPH:n tilaisuus, Rovaniemi. Luentomateriaali 4.10.2012

Opetus- ja kulttuuriministeriö, Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta 951/2011

Opetus- ja kulttuuriministeriö, Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta 952/2011

Opetus- ja kulttuuriministeriö, Laki rikosrekisterilain 6§:n muuttamisesta 955/2011

Opetus- ja kulttuuriministeriö, Laki opiskelijoiden oikeusturvalautakunnasta 956/2011

Valtioneuvosto, Valtioneuvoston asetus ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen 16 § muuttamisesta 1032/2011

Valtioneuvosto, Valtioneuvoston asetus ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun asetuksen muuttamisesta 1033/2011

Koulutusnetti, terveydentilavaatimukset;

http://www.koulutusnetti.fi/files/alakohtaiset_terv_tekijat.pdf

http://www.koulutusnetti.fi/files/terveydelliset_suosituksset.pdf

Liite 1, Opetushallitus, Huumetestejä koskeva muistio kouluille ja oppilaitoksille

Liite 2, Soralainsäätöön kuuluvat tutkinnot

Liite 3, Soralainsäädäntökoulutus, Vakk

Liite 4, Tiedote opiskelijaksi hakeutuvalla, Jakk

Liite 5, Sora-lainsäädännön mukainen terveydentilaan ja toimintakykyyn liittyvä kysely, Jakk

LIITTEET

LIITE 1

(viitaten sivuun 6, kerrotaan miten aikaisemmin päihdetestausta ohjasi Opetushallituksen tiedote 81/2000 eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen ja oikeuskanslerin huumetestausta koskevien ratkaisujen valossa)

HUUMETESTEJÄ KOSKEVA MUISTIO KOULUILLE JA OPPILAITOKSILLE

Nuorten päihteidenkäyttö on varhaistunut ja lisääntynyt. Suomalaisten nuorten yleisin päihde on edelleen alkoholi, mutta huumausaineiden, etenkin kannabiksen ja ekstaasin, käyttö on lisääntynyt. Päihteiden käyttöön liittyvät käyttökulttuurin muutokset edellyttävät aiempaa monipuolisempia työmalleja ennaltaehkäisevään työhön sekä varhaiseen tunnistamiseen ja puuttumiseen.

Koululait määrittelevät oikeuden turvalliseen opiskeluympäristöön (Perusopetuslaki 628/98, 29§, Lukiolaki 629/98, 21§, Laki ammatillisesta koulutuksesta 630/98, 28§): "Opetukseen osallistuvalla/opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön". Tämä edellyttää myös ehkäisevän päihdetyön kehittämistä koulu yhteisössä. Tavoitteena on turvata kaikkien koulu yhteisön jäsenten oikeus ympäristöön, jossa ei esiinny päihteiden tarjontaa tai päihteiden vaikutuksen alaisena toimivia.

Oppilaitoksissa on kaivattu tukea erityisesti huumeiden käytön varhaiseen tunnistamiseen. Tässä yhteydessä myös kiinnostus huumetestien aiempaa laajempaan käyttöön osana varhaista tunnistamista on tullut ajankohtaiseksi kouluissa ja oppilaitoksissa.

Huumausaineiden esiintymistä ja pitoisuuksia virtsa-, sylki- tai verinäytteestä voidaan tutkia ns. pikatestillä ja varsinaisilla laboratoriotutkimuksilla. Huumausaineiden luotettavaan määrittämiseen tarvitaan sopivia laboratoriolaitteita, joita ei ole kaikkialla käytävissä. Kun puhutaan huumetesteistä kouluissa ja oppilaitoksissa, käytännössä tarkoitetaan pikatestejä.

Kun terveydenhuollon ammattilaisella, esim. lääkärillä tai terveydenhoitajalla on potilaasta saatujen tietojen mukaan perusteltu syy selvittää mahdollista opiskelijan huumeiden käyttöä, kutsutaan huumeiden käytön selvittämistä kliiniseksi tutkimukseksi. Huumet-

metesti on tällöin osa laajempaa jatkotutkimusten, hoidon tarpeen ja tarvittavan hoidon arviointia ja määrittelyä.

Huumeseulonta tarkoittaa huumeepikatestien tekemistä yhdelle henkilölle ilman ennakkotietoja kyseisen henkilön mahdollisesta huumeiden käytöstä. Vastaavasti huumeeseulonta joukkoseulontana tarkoittaa huumeepikatestien tekemistä laajemmalle ryhmälle ilman ennakkotietoja kyseisen henkilöiden mahdollisesta huumeiden käytöstä. Seulontatuloksen ollessa positiivinen, henkilö kutsutaan jatkotutkimuksiin tulosten varmistamiseksi ja jatkotoimenpiteitä varten.

Huumeetestejä tehtäessä on otettava huomioon perustuslaissa (731/99) turvatut yksilön perusoikeudet, kuten henkilön vapaus, koskemattomuus ja yksityiselämän suoja. Opetustoimen lainsäädäntöön ei sisälly erityisiä huumeetestejä koskevia säännöksiä. Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on kahdessa tämän vuoden kesäkuussa kanteluun antamassaan päätöksessä (Dnro 2413/4/99, peruskoulu, Dnro 1097/4/98, ammatillinen oppilaitos) katsonut, että oppilaitoksissa suoritettuja huumeetestejä voidaan pitää hyväksyttävänä vain sikäli kuin:

"Oppilas/opiskelija itse on testin tarkoituksesta ja vapaaehtoisuudesta informoituna antanut testin toteutumiseen omalta kohdaltaan nimenomaisen suostumuksen. Edellytyksenä on, että alaikäinen oppilas kykenee arvostelemaan antamansa suostumuksen merkityksen. "

Todellista vapaaehtoisuutta arvioitaessa merkitystä on myös esimerkiksi tilanteella ja tilalla, jossa suostumusta pyydetään. Esim. muiden opiskelijoiden läsnäolo voi vaikuttaa henkilön haluun suostua testiin tai kieltäytyä testistä. Suostumus tulee lisäksi antaa tiettyyn, yksittäiseen, yksilöityyn testiin jonka tarkoituksesta henkilön tulee olla tietoinen. Apulaisoikeuskansleri on päätöksessään 4.10.2000 (8/50/00) todennut, että "suostumus ei voi oppilasta sitovasti perustua aiemmin tehtyyn sopimukseen, vaan oppilaalla on oltava oikeus päättää testiin osallistumisesta kunkin kerran osalta erikseen".

"Testien suorittaminen edellyttää kuitenkin myös, testitulosten oikeellisuudesta varmistetaan huolellisesti, testit suoritetaan asianmukaisesti terveydenhuollon ammattihenkilöstön toimesta, henkilötietojen käsittely tapahtuu tarkoin henkilötietolain edellyttämällä tavalla ja että positiivisen testituloksen seurauksena oppilas/opiskelija saa tarvittaessa hoitoa."

Testistä kieltäytymisestä ei ole kielteisiä seurauksia oppilaalle/opiskelijalle.

Huumeiden toteamiseen pikatesteillä seulontatutkimuksissa liittyy merkittäviä virhelähteitä, esimerkiksi näytteen ottamisessa ja tulkinnessa, joiden vuoksi pikatestit eivät täytä terveydenhuollossa seulontamenetelmälle asetettavia vaatimuksia. Joukkoseulontana tehdyille huumetestille on asetettava samat vaatimukset kuin yksittäiselle henkilölle tehtävälle huumetestille. Pikatestin positiivinen tulos on varmistettava varsinaisella laboratoriotutkimuksella ennen jatkotoimenpiteisiin ryhtymistä.

Sosiaali- ja terveysministeriön asettaman Nuorten huumeiden käytön ehkäisytoimikunnan mietintö luovutettiin 9.10.2000. Toimikunnan mietinnössä todetaan, että huumetestaukseen liittyvä lainsäädäntö, tietosuoja, testien luotettavuus, käyttömahdollisuudet ja mahdollisessa testauksista aiheutuvat seuraukset tulee selvittää erillisessä valmisteluelimessä. Tämän hetkisen tiedon mukaan yleiset käyttäjien paljastamiseksi tehtävät joukkoseulonnat eivät ole suositeltavia (STM, komiteamietintö 2000:3).

Edellä esitetyn perusteella Opetushallitus ei pidä suositeltavana huumetestauksien tekemistä joukkoseulontatutkimuksina.

Pakolliset huumetestit edellyttävät, että niistä säädetään laissa. Tällaista lainsäädäntöä ei tällä hetkellä ole. Sosiaali- ja terveysministeriö on yhdessä muiden ministeriöiden kanssa asettamassa työryhmän selvittämään huumetestien lainsäädäntöön liittyviä kysymyksiä.

On tärkeää, että oppilaiden/opiskelijoiden selviytymistä tuetaan seuraamalla muun muassa poissaoloja ja niihin mahdollisesti liittyvää huumausaineiden käyttöä. Tarvittaessa oppilas/opiskelija on ohjattava hoitoon.

Tiedottaminen huumetesteihin liittyen on ollut riittämätöntä. Huumetesteihin liittyvät käytännöt ovat muodostuneet hajanaisiksi. Tämä tiedote on tarkoitettu tukemaan oppilaitoksia huumepikatestien käyttöön liittyvissä kysymyksissä ja tukemaan koulujen ja oppilaitosten työtä huumeiden vastaisessa työssä tilanteessa, jossa asiasta ei ole lainsäädäntöä. Tiedotetta laadittaessa Opetushallitus on ollut yhteistyössä opetusministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön, sisäasiainministeriön, Sosiaali- ja terveysalan tutkimus-

ja kehittämiskeskus Stakesin ja Kansanterveyslaitoksen huumelaboratorion asiantuntijoiden kanssa.

Pääjohtaja Jukka Sarjala

Ylijohtaja Aslak Lindström

JAKELU

Lääninhallitusten sivistysosastot

Kuntien koulutuslautakunnat

Peruskoulut Lukiot

Ammatilliset oppilaitokset

Aikuisoppilaitokset

Opetusalan Koulutuskeskus, Opeko

TIEDOKSI

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies

Opetusministeriö

Sosiaali- ja terveysministeriö

Sisäasiainministeriö

Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes

Kansanterveyslaitos

Kansanterveyslaitoksen huumelaboratorio

Terveyden edistämisen keskus

Suomen Kuntaliitto

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

(viitaten sivuun 8, kerrotaan sora-lainsäädäntöön kuuluvista tutkinnoista)

SORA - LAINSÄÄDÄNTÖÖN KUULUVAT TUTKINNOT

- 1) humanistisella ja kasvatusalalla lasten ja nuorten erityisohjaajan ammattitutkinto;
- 2) tekniikan ja liikenteen alalla ajoneuvonosturinkuljettajan ammattitutkinto, linja-autonkuljettajan ammattitutkinto, puutavaran autokuljetuksen ammattitutkinto, yhdistelmäajoneuvonkuljettajan ammattitutkinto, liikenneopettajan erikoisammattitutkinto sekä maarakennusalan ammattitutkinto;
- 3) luonnonvara- ja ympäristöalalla metsäkoneenkuljettajan ammattitutkinto ja erikoisammattitutkinto;
- 4) sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla koulunkäynnin ja aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjauksen ammattitutkinto ja erikoisammattitutkinto, perhepäivähoitajan ammattitutkinto, jalkojenhoidon ammattitutkinto, kipsausalan ammattitutkinto, obduktiopreparaattorin ammattitutkinto, kipsimestarin erikoisammattitutkinto, psykiatrisen hoidon erikoisammattitutkinto, kehitysvammaalan ammattitutkinto ja erikoisammattitutkinto, päihdetyön ammattitutkinto, näkövammaistaitojen ohjaajan erikoisammattitutkinto, puhevammaisten tulkin erikoisammattitutkinto, työvalmennuksen erikoisammattitutkinto, vanhustyön erikoisammattitutkinto, hierojan ammattitutkinto ja erikoisammattitutkinto, liikunnan ammattitutkinto sekä valmentajan ammattitutkinto ja erikoisammattitutkinto.

(Viitaten sivuun 23, henkilöstön perehdytyksessä kerrottu Sora - lainsäädäntökoulutuksesta)

SORA - LAINSÄÄDÄNTÖKOULUTUS

Pirjo Mäkelä 3.12.2012

vakk

Sora laki

Ratkaisuja opiskeluun soveltumattomuuteen: SORA - lainsäädäntökoulutus

Vipuvoimaa
EU:lta

1 / VAKK 22. marraskuuta 2012

VAASAN AIKUISKOULUTUSKESKUS

Uusien säännösten tavoitteet

vakk

- Tavoitteena on parantaa turvallisuutta koulutuksessa ja sen jälkeisessä työelämässä lisäämällä koulutuksen järjestäjien ja korkeakoulujen mahdollisuutta puuttua tilanteisiin, jotka liittyvät opiskelijoita koskeviin soveltumattomuus- ja turvallisuuskysymyksiin.
- Pyritään edistämään potilas- ja asiakasturvallisuutta, liikenteen turvallisuutta, alaikäisten turvallisuutta sekä opiskelijan itsensä ja opiskelu- ja työyhteisön turvallisuutta.
- Opiskelijan oikeusturva: menettely perustuu lainsäädäntöön (yhteiset ja ennalta määritetyt pelisäännöt), yhdenvertainen kohtelu, säännöksiin rakennetut suojaverkot, valitusmahdollisuus päätöksistä.

Vipuvoimaa
EU:lta

2 / VAKK 22. marraskuuta 2012

VAASAN AIKUISKOULUTUSKESKUS

Valmisteluvaiheet

vakk

- OPM:n työryhmä 12.3.2008 - 31.1.2010 (OPM:n työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:7)
- Työryhmän tehtävänä oli
 - 1 Valmistella **opiskeluoikeuden menettämistä koskevat säännökset** yliopistoja, ammattikorkeakouluja, ammatillista koulutusta ja ammatillista aikuiskoulutusta koskevaan lainsäädäntöön koskien erityisesti **alalle soveltumattomuutta sosiaali- ja terveysalan koulutuksessa**
 - 2 Valmistella **kurinpitoa koskevien säännösten tarkistaminen siten, että koulutuksen aikana tapahtuviin väärinkäytöksiin voidaan reagoida pysyville ratkaisuille kaikilla koulutusaloilla**
 - 3 Selvittää ja valmistella välttämättömien **huumausainetestien käyttöön** ottaminen koulutuksessa
- HE 164/2010 vp, PeVL 60/2010 vp, SiVM 14/2010 vp, EV 370/2010 vp
- Lait vahvistettu 12.8.2011

3 / VAKK 22. marraskuuta 2012

VAASAN AIKUISKOULUTUSKESKUS

Uusi lainsäädäntö

vakk

- laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta (951/2011)
- laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta (952/2011)
- laki ammattikorkeakoululain muuttamisesta (953/2011)
- laki yliopistolain muuttamisesta (954/2011)
- laki rikosrekisterilain 6 §:n muuttamisesta (955/2011)
- laki opiskelijoiden oikeusturvalautakunnasta (956/2011)
- VN:n asetus ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen 16 §:n muuttamisesta (1032/2011)
- VN:n asetus ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun asetuksen muuttamisesta (1033/2011)
- VN:n asetus yliopistoista annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta (1034/2011)
- VN:n asetus ammattikorkeakouluista annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta (1035/2011)

4 / VAKK 22. marraskuuta 2012

VAASAN AIKUISKOULUTUSKESKUS

Muutokset lyhyesti

- Opiskelijaksi ottamisen edellytyksiä tarkennetaan
- Mahdollistetaan opiskeluoikeuden peruuttaminen tilanteissa, joissa se olisi turvallisuusnäkökohtien vuoksi perusteltua
- Säädetään oikeudesta turvalliseen opiskeluympäristöön myös korkeakoulusektorilla
- Huumausainetestauksesta säädetään ko. koulutusta koskevissa laeissa yksityisyyden suojasta työelämässä annettua lakia vastaavasti
- Kurinpitosäännöksiä täsmennetään
- Koulutuksen järjestäjien, korkeakoulujen ja viranomaisten tietojensaanti varmistetaan
- Voimaantulo 1.1.2012

Opiskelijaksi ottamisen edellytykset / terveydentila ja toimintakyky (1/3)

- Opiskelijaksi ottamisen terveydellisiä esteitä koskevia säännöksiä täsmennetään ammatillisessa koulutuksessa ja lisätään myös AMK- ja yliopistolakiin. (AM-lain nykysäännös: "Opiskelijaksi ei voida ottaa sellaista henkilöä, jonka sairaus tai vamma ilmeisesti on esteenä koulutukseen osallistumiselle.")
- Pääsääntönä esteettömyys: hakijan terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä seikka ei saa olla esteenä opiskelijaksi ottamiselle

Opiskelijaksi ottamisen edellytykset/ terveydentila ja toimintakyky (2/3)

Vakk

- Opiskelijaksi ei voida ottaa sellaista henkilöä, joka ei ole terveydentilaltaan tai toimintakyvyiltään kykenevä opintoihin liittyviin käytännön tehtäviin tai työssäoppimiseen/harjoitteluun. -> esim. vakava huumausaine- tai päihderiippuvuus voi vaikuttaa merkittävästi henkilön terveydentilaan tai toimintakykyyn
- Säännöksen soveltaminen edellyttää, että opintoihin sisältyy alaikäisten turvallisuutta, potilas- tai asiakasturvallisuutta taikka liikenteen turvallisuutta koskevia vaatimuksia.
- Terveystilaan tai toimintakykyyn liittyvä seikka ei voi olla esteenä opiskelijaksi ottamiselle, jos este voidaan kohtuullisin toimin poistaa. -> Yhdenvertaisuuslain säännöksiä vastaavasti järjestelyjen kohtuullisuutta arvioitaessa otetaan erityisesti huomioon toimista aiheutuvat kustannukset, koulutuksen järjestäjän taloudellinen asema sekä mahdollisuudet saada toimien toteuttamiseen tukea julkisista varoista tai muualta

Vipuvoimaa
EU:lta

7 / VAKK 22. marraskuuta 2012

VAASAN AIKUISKOULUTUSKESKUS

Opiskelijaksi ottamisen edellytykset/ terveydentila ja toimintakyky (3/3)

Vakk

- PeVL: Vaikka henkilön terveydentila tai vammaisuus voi sinänsä estää osallistumisen esimerkiksi joihinkin opintoihin liittyviin käytännön tehtäviin, ei tämä välttämättä merkitse sitä, että henkilö olisi sopimaton opiskelemaan kyseistä alaa. Tämä seikka tulee ottaa huomioon myös tulkittaessa ja sovellettaessa opiskelijaksi ottamisen esteitä koskevia säännöksiä.
- SORA - säännösten mukaisia terveydentilavaatimuksia voidaan asettaa 1.1.2012 jälkeen opiskelijoiksi hakeville.
 - Huom. AM 27 §:ssä säädetty kuitenkin jo aiemmin terveydentilavaatimuksista -> 1.1.2012 lukien terveydentilavaatimukset 27 a §:n SORA-säännösten mukaisesti
 - OPH valmistelee ammatillisen koulutuksen SORA - koulutusalojen osalta terveydentilaa koskevat vaatimukset opetussuunnitelman perusteisiin

Vipuvoimaa
EU:lta

8 / VAKK 22. marraskuuta 2012

VAASAN AIKUISKOULUTUSKESKUS

Opiskelijavalintaan liittyvä tiedonsaanti/ terveydentila ja toimintakyky

vakk

- Hakijan tulee oppilaitoksen pyynnöstä antaa opiskelijaksi ottamisen arvioinnin edellyttämät terveydentilaansa koskevat tiedot.
 - > Koskee vain asetuksessa määriteltyjä koulutusaloja.
 - > **Tarkoituksena ei ole se, että oppilaitos pyytäisi jatkossa lääkärintodistuksen kaikilta tietyn alan hakijoilta.**
- **Hakijoita voidaan** pyytää ilmoittamaan, täyttävätkö he oman arvionsa mukaan terveydentilaltaan ja toimintakyvyltään opinnoissa edellytettävät vaatimukset.
 - Jos hakijan ilmoituksen perusteella ilmenee aiheutta, oppilaitos voi edellyttää tarkempia terveydentilatietoja opiskelusta suoriutumisen ja kohtuullisten toimien arvioimiseksi

Vipuvoimaa
EU:lta

Opiskelijaksi ottamisen edellytykset/ aiempi peruuttamispäätös

vakk

- Opiskelijaksi ottamisen esteenä voi olla myös aiempi opiskeluoikeuden peruuttamispäätös, jos toisten henkilöiden terveyden ja turvallisuuden suojelemiseen liittyvät seikat sitä edellyttävät.
 - > Aiempi opiskeluoikeuden peruuttamispäätös ei tarkoita automaattista estettä hakeutua ko. alojen koulutukseen, vaan oppilaitoksen tulee harkita tilanteet aina tapauskohtaisesti.
 - > Esim. rikosperusteinen peruuttamispäätös ei olisi esteenä muihin opintoihin kuin niihin, joissa opinnot edellyttävät olennaisesti alaikäisten parissa työskentelyä.
 - > Opiskelijaksi ottamisen estettä koskevassa harkinnassa tulee aina huomioida sekä ala, jolle henkilö on hakemassa että perusteet, joiden nojalla aiempi peruuttamispäätös on tehty ja punnita näitä seikkoja toisten henkilöiden terveyden ja turvallisuuden suojelutarpeiden näkökulmasta.

Vipuvoimaa
EU:lta

Opiskelijavalintaan liittyvä tiedonsaanti/ aiempi peruuttamispäätös

Vakk

- Hakijan tulee oppilaitoksen pyynnöstä antaa opiskelijaksi ottamisen arvioinnin edellyttämät tiedot aiemmasta opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä.
-> Koskee vain asetuksessa määriteltyjä koulutusaloja.
- Oppilaitoksilla on oikeus saada toisiltaan opiskelijaksi ottamisen edellyttämät välttämättömät tiedot opiskelijaksi pyrkivän opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä ja sen perusteluista.
-> **Tarkoituksena ei ole se, että oppilaitos pyytäisi jatkossa tiedot peruuttamispäätöksistä kaikista oppilaitoksista.**
- **Hakijoita voidaan** pyytää ilmoittamaan, onko heidän opiskeluoikeutensa aiemmin peruutettu. Jos hakijan ilmoituksen perusteella ilmenee aihetta, oppilaitos voi pyytää tarvittavat lisätiedot päätöksen tehneestä oppilaitoksesta.

Vipuvoimaa
EU:lta

Oppilaitoksen informointivelvollisuus

Vakk

- Koulutuksen järjestäjän/ korkeakoulun on annettava opiskelijaksi pyrkiville tieto siitä, minkälaisia terveydentilaa koskevia vaatimuksia ja muita edellytyksiä (esim. että aiemmin tehty opiskeluoikeuden peruuttamista koskeva päätös voi olla opiskelijaksi ottamisen esteenä) opintoihin liittyy.
- Informointivelvollisuus koskee myös huumausainetestaukseen liittyviä käytänteitä ja rikosrekisteriotteen esittämisvelvollisuutta.

-> Hakijat voivat itse arvioida, soveltuvatko he terveytensä ja toimintakykynsä puolesta koulutukseen ja ovat tietoisia siitä, minkälaisia terveydentilaa koskevia tietoja he ovat velvollisia antamaan oppilaitokselle.

Vipuvoimaa
EU:lta

Opiskeluoikeuden peruuttaminen (1/3)

- **Ristikkäiset intressit?**
 - > Koulutuksen järjestäjän/ korkeakoulun näkökulma: turvallisuuden varmistaminen, koulutuksen ja valmistuvien laatu
 - > Opiskelijan näkökulma: sivistykselliset oikeudet
 - > Kenenkään etu ei ole valmistua "hinnalla millä hyvänsä"
- **Viimesijainen keino!**
 - > Tärkeintä on kehittää opiskelijan ohjausta toisella asteella ja korkeakouluissa, varmistaa opiskelijavalinnalla opiskelijan soveltuvuus alalle, huolehtia ennaltaehkäisevästä mielenterveystyöstä ja varmistaa, että opiskelijat saavat opintojensa aikana riittävästi tukea opintoihinsa ja jaksamiseensa liittyvissä ongelmissa.

Opiskeluoikeuden peruuttaminen (2a/3)

- Opiskelijalta voidaan viimesijaisena keinona peruuttaa opiskeluoikeus opinnoissa, joihin sisältyy alaikäisten turvallisuutta, potilas-, tai asiakasturvallisuutta taikka liikenteen turvallisuutta koskevia vaatimuksia. Opinnot, joihin säännöksiä sovelletaan on määritelty yksityiskohtaisesti asetuksella. Opiskeluoikeuden peruuttaminen on mahdollista:
- **ammattillisessa koulutuksessa**
 - **humanistisella ja kasvatusalalla:** lapsi- ja perhetyön perustutkinto, nuoriso- ja vapaa-ajan ohjauksen perustutkinto sekä viittomakielisen ohjauksen perustutkinto,
 - **tekniikan ja liikenteen alalla:** lentokoneasennuksen perustutkinto, lennonjohdon perustutkinto, *logistiikan perustutkinnon kuljetuspalvelujen koulutusohjelma ja lentoasemapaalvelujen koulutusohjelma, rakennusalan perustutkinnon maanrakennuskoneenkuljetuksen koulutusohjelma* sekä merenkulkualan perustutkinto
 - **luonnonvara- ja ympäristöalalla:** *metsäalan perustutkinnon metsäkoneenkuljetuksen koulutusohjelma ja luonto- ja ympäristöalan, perustutkinnon ympäristöalan koulutusohjelma*
 - **sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla:** sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, hammastekniikan perustutkinto, lääkealan perustutkinto ja liikunnanohjauksen perustutkinto

Opiskelu-oikeuden peruuttaminen (2b/3)

- Opiskelijalta voidaan viimesijaisena keinona peruuttaa opiskelu-oikeus opinnoissa, joihin sisältyy alaikäisten turvallisuutta, potilas-, tai asiakasturvallisuutta taikka liikenteen turvallisuutta koskevia vaatimuksia. Opinnot, joihin säännöksiä sovelletaan on määritelty yksityiskohtaisesti asetuksella.

Opiskelu-oikeuden peruuttaminen on mahdollista:

- **ammattillisessa aikuiskoulutuksessa valmistavassa koulutuksessa**
 - humanistisella ja kasvatusalalla: lasten ja nuorten erityisohjaajan ammattitutkinto
 - tekniikan ja liikenteen alalla: ajoneuvonosturinkuljettajan at, linja-autonkuljettajan at, puutavaran autokuljettajan at, yhdistelmäajoneuvonkuljettajan at, liikenneopettajan eat maarakennusalan at
 - luonnonvara- ja ympäristöalalla: metsäkoneenkuljettajan at ja eat
- sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla: koulunkäynnin ja aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjauksen at, perhepäivähoitajan at, koulunkäyntiavustajan eat, jalokojenhoidon at, kipsausalan at, obduktiopreparaattorin at, kipsimestarin eat, psykiatrisen hoidon eat, kehitysvamma-alan at ja eat, päihdetyön at, näkövammaistaitojen ohjaajan eat, puhevammaisen tulkin eat, työvalmennuksen eat, vanhustyön eat, hierojan at ja eat, liikunnan at, valmentajan at ja eat

Opiskelu-oikeuden peruuttaminen (2c/3)

- Opiskelijalta voidaan viimesijaisena keinona peruuttaa opiskelu-oikeus opinnoissa, joihin sisältyy alaikäisten turvallisuutta, potilas-, tai asiakasturvallisuutta taikka liikenteen turvallisuutta koskevia vaatimuksia.
- Opinnot, joihin säännöksiä sovelletaan on määritelty yksityiskohtaisesti asetuksella. Opiskelu-oikeuden peruuttaminen on mahdollista:
- **AMK-koulutuksessa**
 - humanistisella ja kasvatusalalla: humanistisen alan amk-tutkinto
 - sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla: sosiaali- ja terveysalan amk-tutkinto sekä liikunnan amk-tutkinto
 - tekniikan ja liikenteen alalla: merenkulun amk-tutkinto, ammatillisissa opettajankoulutusopinnoissa
 - yliopistokoulutuksessa seuraaviin tutkintoihin johtavassa koulutuksessa: farmaseutti, proviisori, hammaslääketieteen kandidaatti ja lisensiaatti, lääketieteen kandidaatti ja lisensiaatti, psykologian kandidaatti ja maisteri, humanististen tieteiden kandidaatti ja filosofian maisteri logopedian alalla sekä sosiaalityön koulutus, psykoterapeuttikoulutus ja opettajankoulutuksen opinnot lukuun ottamatta aineenopettajan koulutukseen kuuluvia opettavan aineen opintoja

Opiskeluoikeuden peruuttaminen (3/3)

vakk

Opiskeluoikeus voidaan peruuttaa, jos

- 1) opiskelija on opinnoissaan toistuvasti tai vakavasti vaarantanut toisen henkilön terveyden tai turvallisuuden ja näin osoittautunut ilmeisen soveltumattomaksi toimimaan opintoihin liittyvissä käytännön tehtävissä tai työssäoppimisessa/ harjoittelussa tai
- 2) on ilmeistä, että opiskelija ei terveydentilaltaan ja toimintakyvyltään täytä säädettyjä opiskelijaksi ottamisen edellytyksiä tai
- 3) opiskelija on hakuvaiheessa salannut tiedon aiemmasta peruuttamispäätöksestä tai
- 4) opiskelija on tuomittu rangaistukseen sukupuolisiveellisyyttä loukkaavasta teosta, seksuaalirikoksesta, törkeästä henkeen tai terveyteen kohdistuneesta rikoksesta taikka vähäistä vakavammasta huumausainerikoksesta ja jos peruuttaminen on tarpeen alaikäisten suojelemiseksi (koskee opintoja, joissa olennaisesti edellytetään alaikäisten parissa työskentelyä)

Vipuvoimaa
EU:lta

Opiskeluoikeuden peruuttaminen/ soveltumattomuus

vakk

- Opiskeluoikeuden peruuttaminen soveltumattomuuden perusteella edellyttää, että opiskelija on toiminnallaan tai laiminlyönnillään toistuvasti tai vakavasti vaarantanut toisen henkilön terveyttä tai turvallisuutta.

-> Toistuva vaarantaminen voi johtua esim. puutteellisesta tai virheellisestä menettelystä tai piittaamattomasta suhtautumisesta, joka jatkuu huomautuksista huolimatta.

-> Vakavaa vaaraa voi aiheutua esim. silloin kuin opiskelija olennaisesti laiminlyö työssäoppimis-/ harjoittelupaikan turvallisuusmääräyksiä.

-> Yksittäinen huolimattomuudesta aiheutunut vahinko ei täytä opiskeluoikeuden peruuttamisen edellytyksiä, jos teko tai laiminlyönti ei osoita ilmeistä soveltumattomuutta toimimaan opintoihin liittyvissä käytännön tehtävissä tai työssäoppimisessa/ harjoittelussa.

Vipuvoimaa
EU:lta

Opiskeluoikeuden peruuttaminen/ terveydentila ja toimintakyky (1/2)

Vakk

- Opiskeluoikeuden peruuttaminen terveydentilan ja toimintakyvyn perusteella mahdollista vain poikkeuksellisesti.
 - > Edellyttää, että hakuvaiheessa edellytetty tiettyä terveydentilaa (ammatillisessa koulutuksessa säädetty terveydentilavaatimuksista jo ennen 1.1.2012).
 - > Ei edellytä sitä, että toisen henkilön turvallisuus on jo käytännössä ollut uhattuna.
 - > Tilanteet, joissa opiskelija ei opiskelijaksi ottamisen esteitä koskevan säännöksen perusteella olisi voinut alun perinkään tulla valituksi koulutukseen, jos ko. terveydentilaa koskeva seikka olisi ollut tiedossa jo hakuvaiheessa
 - > Peruuttamisperusteena sellaiset vakavat fyysiseen tai psyykkiseen toimintakykyyn vaikuttavat tekijät, jotka estävät käytännön tehtävistä tai työssäoppimisesta/ harjoittelusta suoriutumisen.
 - > Ei peruuttamisperustetta, jos este voidaan poistaa. Vakavilla häiriöillä ei tarkoiteta sellaisia mielenterveysongelmia, jotka hoidettuna eivät muodosta estettä koulutukseen ottamiselle ja osallistumiselle.

Vipuvoimaa
EU:lta

Opiskeluoikeuden peruuttaminen/ terveydentila ja toimintakyky (2/2)

Vakk

- Jos opiskelijalla epäillään olevan terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä este, joka voisi olla opiskeluoikeuden peruuttamisen perusteena, hänet voidaan määrätä terveydenhuollon ammattihenkilön suorittamiin tarkastuksiin ja tutkimuksiin.
- Oppilaitos vastaa määräämistään tarkastuksista ja tutkimuksista aiheutuvista kustannuksista.
- Oppilaitoksella oikeus saada lääkärin lausunto, josta ilmenee tarkastuksen tai tutkimuksen perusteella laadittu arvio opiskelijan toimintakyvystä.
- Jos opiskelija kieltäytyy lääkärintarkastuksesta, häneltä voidaan pidättää oikeus opiskeluun siihen asti, kunnes suostuu tarvittaviin tarkastuksiin ja tutkimuksiin.

Vipuvoimaa
EU:lta

Opiskelu oikeuden peruuttaminen/ aiempi peruuttamispäätös

vakk

- Opiskelu oikeuden peruuttaminen opiskelu oikeuden peruuttamispäätöksen salaamisen perusteella edellyttää, että oppilaitos on hakuvaiheessa pyytänyt tietoa opiskelu oikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä.
- Oppilaitoksella oikeus saada opiskelu oikeuden arvioinnin edellyttämät välttämättömät tiedot opiskelu oikeuden peruuttamista koskevasta päätöksestä ja sen perusteluista toiselta oppilaitokselta.

Vipuvoimaa
EU:lta

Opiskelu oikeuden peruuttaminen/ rikosrekisterimerkintä (1/2)

vakk

- Opiskelu oikeuden peruuttaminen rikosrekisteriotteen perusteella liittyy alaikäisten henkilökohtaisen koskemattomuuden suojelutarpeeseen.
- Voidaan edellyttää opiskelijalta rikosrekisteriotteen esittämistä silloin, kun opinnoissa annetaan tehtäviä, jotka edellyttävät olennaisesti alaikäisten parissa työskentelyä.
 - > **Ei hakuvaiheessa vaan opintojen aikana.**
 - > **Koskee vain 1.1.2012 tai sen jälkeen opintonsa aloittaneita.**
- Tarkasteltavat rikosnimikkeet samat kuin lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetussa laissa.
 - > Rikostuomio ei automaattisesti tarkoita opiskelu oikeuden peruuttamista, vaan asiaa pitää harkita aina tapauskohtaisesti. Harkintaan voi vaikuttaa esim. koulutusala, tehty rikos, tekoajankohta ja tuomion pituus.

Vipuvoimaa
EU:lta

Opiskelu oikeuden peruuttaminen/ rikosrekisterimerkintä (2/2)

Vakk

- Opiskelija tilaa rikosrekisteriotteen Oikeusrekisterikeskuksesta. Otteen voi tilata vapaamuotoisella kirjallisella hakemuksella tai käyttämällä tarkoitusta varten laadittua lomaketta tai sähköistä hakemusta. Tietoa pyydettyäessä on ilmoitettava tarkoitus, johon rikosrekisteriotetta tarvitaan. Ote on maksuton.
<http://www.oikeus.fi/oikeusrekisterikeskus/18232.htm>
- Tuomioistuinten ilmoitusten perusteella rikosrekisteriin merkitään tiedot ratkaisuksista, joilla henkilö on Suomessa tuomittu ehdottomaan vankeuteen, valvontarangaistukseen, yhdyskuntapalveluun, ehdolliseen vankeuteen, ehdollisen vankeuden ohessa tuomittuun sakkoon, yhdyskuntapalveluun tai valvontaan, nuorisorangaistukseen, nuorisorangaistuksen sijasta sakkoon, viraltapanoon tai jätetty rikoslain 3 luvun 4 §:n 1 tai 2 momentin nojalla rangaistukseen tuomitsematta.
- Jos opiskelija kieltäytyy rikosrekisteriotteen antamisesta, häneltä voidaan pidättää oikeus opiskeluun siihen asti, kunnes suostuu toimittamaan rikosrekisteriotteen nähtäväksi

Vipuvoimaa
EU:lta

Opiskelu oikeuden peruuttamista edeltävät toimenpiteet

Vakk

- Ennen päätöstä opiskelu oikeuden peruuttamisesta opiskelijan kanssa tulee selvittää tämän mahdollisuus hakeutua muuhun koulutukseen.
-> Oppilaitoksen tulee pyrkiä tarjoamaan opiskelu oikeuden peruuttamisprosessin kuluessa henkilökohtaista opinto-ohjausta ja tarvittaessa ohjata opiskelija esim. työvoimatoimiston palveluihin.
- Opiskelijan kanssa voidaan myös sopia siitä, että opiskelija siirretään saman koulutuksen järjestäjän tai korkeakoulun muuhun koulutukseen.
-> Siirron edellytyksenä on arvio siitä, että opiskelijalla on edellytykset saavuttaa tutkintovaatimukset toisella alalla. Opiskelijan siirtymisestä toiseen koulutukseen tulee tehdä kirjallinen päätös ja samalla kirjata nykyisestä opiskelu oikeudesta luopuminen.
- Oppilaitoksen tulee toimia yhteistyössä opiskelijaterveydenhuolto- ja opiskelijahuolto palveluita antavien ja järjestävien viranomaisten ja muiden tahojen kanssa sekä antaa opiskelijoille tieto näistä eduista ja palveluista. Tarvittaessa opiskelija tulee ohjata hakemaan näitä etuja ja palveluita.

Vipuvoimaa
EU:lta

Opiskelu oikeuden peruuttamiseen liittyvä tiedonsaanti

Vakk

- Ammattikorkeakoululla ja yliopistolla on oikeus saada toiselta korkeakoululta tiedot vireillä olevasta opiskelu oikeuden peruuttamista koskevasta käsittelystä, jos opiskelija on hakenut korkeakouluun siirto-opiskelijana (eli esim. kun henkilö hakee siirtoa toisen ammattikorkeakoulun vastaavaan koulutusohjelmaan).
-> Säännöksen tarkoituksena on estää ongelman siirtyminen ja sen käsittelemättä jättäminen.
- Oppilaitoksella on velvollisuus antaa Valviralle tieto sen toimialaan kuuluvien koulutusalojen osalta opiskelu oikeuden peruuttamista koskevasta käsittelystä ja päätöksestä perusteluineen.

Vipuvoimaa
EU:lta

25 / VAKOK 22. marraskuuta 2012

VAASAN AIKUISKOULUTUSKESKUS

YHTEENVETO: OPISKELU OIKEUDEN PERUUTTAMINEN

Vakk

peruste	toisen terveyden tai turvallisuuden vaarantaminen	ei täytä terveydentilaltaan tai toimintakyvyltään opiskelijaksi ottamisen edellytyksiä	aiemman opiskelu oikeuden peruuttamista koskevan päätöksen salaaminen hakuvaiheessa	opinnot edellyttävät olennaisesti alaikäisten parissa työskentelyä, tuomittu rangaistukseen tietystä rikoksesta
selvitykset	<ul style="list-style-type: none"> * vaarantanut vakavasti (tapaturmakuvaus) * vaarantanut toistuvasti (useampi huomautus) * mahd. terveydentilatutkimukse 	<ul style="list-style-type: none"> * määrätään terveydenhuollon ammattihenkilön suorittamien tarkastuksiin ja tutkimuksiin, jos ne ovat välttämättömiä opiskelijan terveydentilan tai toimintakyvyn selvittämiseksi 	<ul style="list-style-type: none"> * tiedonsaanti oikeus koulutuksen järjestäjiltä, ammattikorkeakouluilta ja yliopistoilta 	<ul style="list-style-type: none"> * rikosrekisteritote

Vipuvoimaa
EU:lta

26 / VAKOK 22. marraskuuta 2012

VAASAN AIKUISKOULUTUSKESKUS

YHTEENVETO: OPISKELUOIKEUDEN PERUUTTAMINEN

- > Ohjaus tarvittaessa opiskelijaterveydenhuoltopalvelujen piiriin
- > Selvitysten perusteella arviointi tilanteesta
 - Varataan opiskelijalle (ja hänen huoltajalleen) tilaisuus tulla kuulluksi
 - Valviralle tieto vireillä olevasta terveydenhuollon opiskelijaa koskevasta opiskeluoikeuden peruuttamisprosessista
 - Selvitetään yhdessä opiskelijan kanssa tämän mahdollisuus hakeutua muuhun koulutukseen (opinto-ohjaus)
 - Selvitetään opiskelijan siirtomahdollisuus ja -halukkuus
 - Päätös: opiskeluoikeuden peruuttaminen/ opiskeluoikeutta ei peruuteta/ opiskelijan siirtyminen toiseen koulutusohjelmaan
 - Valviralle tieto terveydenhuollon opiskelijaa koskevasta opiskeluoikeuden peruuttamispäätöksestä ja sen perusteluista

Opiskeluoikeuden palauttaminen

- Opiskelijalla on mahdollisuus hakea opiskeluoikeuden palauttamista, jos opiskeluoikeus on peruutettu terveydentilaa tai toimintakykyä koskevan seikan vuoksi.
- Opiskeluoikeuden palauttamisen edellytyksenä on, että hakija osoittaa peruuttamisen aiheuttaneiden syiden poistuneen. Opiskelijan tulee toimittaa terveydentilaansa koskevat lausunnot.
- Palauttamisen hakemiselle ei ole määräaikaa.
- Oppilaitoksella on velvollisuus antaa Valviralle tieto sen toimialaan kuuluvien koulutusalojen osalta opiskeluoikeuden palauttamista koskevasta päätöksestä perusteluineen.

Menettely opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista koskevassa asiassa

- Peruuttamisesta ja palauttamisesta päättää koulutuksen järjestäjän asettama monijäseninen toimielin ja korkeakouluissa ammattikorkeakoulun/yliopiston hallitus.
- Ennen peruuttamis päätöksen tekemistä on hankittava asiaa koskeva tarpeellinen selvitys ja varattava opiskelijalle tilaisuus tulla asiassa kuulluksi.
- Peruuttamista ja palauttamista koskevaan päätökseen voi hakea muutosta opiskelijoiden oikeusturvalautakunnalta 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista (ja sen jälkeen Helsingin hallinto-oikeudelta -> lakimuutos syksy 2011).
 - Peruuttamista koskeva päätös voidaan panna täytäntöön valituksesta huolimatta, ellei opiskelijoiden oikeusturvalautakunta tai hallinto-oikeus kiellä päätöksen täytäntöönpanoa

Opiskelijoiden oikeusturvalautakunta (1/2)

- Eduskuntakäsittelyssä perustettu ensimmäisen asteen muutoksenhakuelin opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista koskevissa asioissa.
- Tarkoituksena varmistaa yhtenäisen soveltamiskäytännön muodostuminen.
 - Lautakunnan ratkaisuista tiedottaminen
- Itsenäinen ja riippumaton muutoksenhakuelin
 - Lainkäyttöasiat ratkaistaan lautakunnan istunnossa esittelystä
 - Lautakunnan hallintoasiat hoidetaan opetus- ja kulttuuriministeriön yhteydessä
- Lautakunnan päätöksistä jatkovalitusoikeus Helsingin hallinto-oikeuteen

Opiskelijoiden oikeusturvalautakunta (2/2)

- VN nimittää lautakunnan OKM:n esityksestä kolmeksi vuodeksi kerrallaan, lautakunnan ensimmäinen toimikausi 2012-2014
- OKM nimittää tarpeellisen määrän sivutoimisia esittelijöitä
- Lautakunnan kokoonpanosta säädetään laissa
 - Puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja jäsenet sivutoimisia
 - Kokoonpanossa valmistetaan koulutusasioihin, opiskeluterveydenhuoltoon ja opiskelijahuoltoon liittyvä asiantuntemus sekä opetushenkilöstön ja opiskelijoiden edustus
- Opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista koskevat valitusasiat käsitellään kiireellisinä
- Lautakunta voi kieltää peruuttamispäätöksen täytäntöönpanon (opiskelijan vaatimuksesta tai oma-aloitteisesti)

Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön (1/2)

- Säännös jo nykyisin kaikissa muissa koulutusta koskevissa laeissa paitsi ammattikorkeakoulu- ja yliopistolaeissa.
- Säännös edellyttää, että opetukseen tarkoitetut tilat ja välineet ovat turvallisia (vrt. työturvallisuuslaki).
- Velvoittaa oppilaitoksia tekemään sellaista turvallisuustyötä, jonka tarkoitus on ehkäistä väkivaltaa oppilaitoksen toiminnassa.
- Oppilaitoksen velvollisuus omalta osaltaan toimia niin, että oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön toteutuu myös harjoittelujaksojen aikana. Esim. kansainvälisessä harjoittelussa kuitenkin mahdotonta huolehtia kaikista turvallisuusseikoista. Tulisi kuitenkin olla tarvittavat kriisi- ja turvallisuusohjeet myös kansainvälisen harjoittelun osalta.

Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön (2/2) **Vakk**

- Korkeakoulu voi hyväksyä järjestyssäännöt, joilla edistetään sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä korkeakouluyhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä.
- Järjestyssäännöissä voidaan antaa tarpeellisia määräyksiä käytännön järjestelyistä ja asianmukaisesta käyttäytymisestä, korkeakoulun omaisuuden käsittelystä sekä oleskelusta ja liikkumisesta korkeakoulun tiloissa ja sen alueella. Järjestyssäännöt eivät saa olla ristiriidassa lainsäädännön kanssa

Huumausainetestaus (1/5)

- Oppilaitos voi velvoittaa opiskelijan esittämään huumausainetestistä koskevan todistuksen, jos
 - on perusteltua aihetta epäillä, että opiskelija on huumausaineiden vaikutuksen alaisena opintoihin kuuluvissa käytännön tehtävissä tai työssäoppimisessa/ harjoittelussa tai että opiskelijalla on riippuvuus huumeista; ja
 - testaaminen on välttämätöntä opiskelijan toimintakyvyn selvittämiseksi; ja
 - opiskelija toimii tehtävissä, jotka edellyttävät erityistä tarkkuutta, luotettavuutta, harkinta- tai reagoitokykyä; ja
 - huumeiden vaikutuksen alaisena tai huumeista riippuvaisena toimiminen ko. tehtävässä
 - vakavasti vaarantaa opiskelijan itsensä tai toisen henkeä tai terveyttä,
 - vakavasti vaarantaa liikenteen turvallisuutta,
 - vakavasti vaarantaa salassapitosäännöksiin suojattujen tietojen suojaa tai eheyttä, tai
 - merkittävästi lisää huumaus- tai lääkeaineiden laittoman kaupan, hallussapidon, käytön tai leviämisen riskiä

Huumausainetestaus (2/5)

Vakk

- Perusteltu epäily: voi perustua esim. opettajan tai työpaikkaohjaajan/ harjoittelun ohjaajan havaintoihin opiskelijan käyttäytymisestä tai muilta saatuun palautteeseen, jota voidaan pitää luotettavana.
- Henki tai terveys voi vaarantua esim. sellaisissa opinnoissa, joissa opiskelija käyttää vaarallisia koneita, laitteita tai työkaluja tai vastaa esim. lääkkeiden annostelusta tai potilaiden hoidosta.
- Liikenteen turvallisuus voi vaarantua, jos opiskelija opintoihin liittyen ohjaa kulkuneuvoa. Liikenteen turvallisuus kattaa myös mm. merenkulkualan turvallisuuden.
- Salassapitosäännöksiin suojattujen tietojen suoja ja eheys voi vaarantua esim. potilastietojen tai pankkitilitietojen osalta.

Huumausainetestaus (3/5)

Vakk

- Säännös vastaa yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain vastaavia säännöksiä.
- Oppilaitos määrää huumausainetestiä koskevan todistuksen esittämisvelvollisuudesta myös opintoihin kuuluvan työssäoppimisen/ harjoittelun aikana, joten välitön tiedonkulku oleellista.
- Todistus on esitettävä oppilaitoksen määräämässä kohtuullisessa ajassa.
- Todistuksen esittämisvelvollisuudesta muutoksenhakuoikeus
 - AM-laki: oikaisualuehallintovirastolta
 - AMK/YO-lait: valitus hallinto-oikeuteen
- Kuka käytännössä voi velvoittaa todistuksen esittämiseen? -> koulutuksen järjestäjän/ korkeakoulun sisäinen päätös, menettelytavat kaikkien tietoon

Huumausainetestaus (4/5)

vakk

- Ennen todistuksen vaatimista oppilaitoksella oltava laadittuna kirjalliset toimintaohjeet opiskelijoiden päihteiden käytön ehkäisemiseksi ja päihdeongelmiin puuttumiseksi.
- > Vastaa sisällöltään työterveyshuoltolaissa tarkoitettua päihdeohjelmaa, joka sisältää huumausaineiden käytön ehkäisemisen lisäksi menettelytavat alkoholin käytöstä aiheutuvien haittojen ennaltaehkäisyyn ja vähentämiseen sekä hoitoonohjaamisen järjestämiseen.

Huumausainetestaus (5/5)

vakk

- Huumausainetestin tekee terveydenhuollon ammattihenkilö. Positiivinen testitulos on varmistettava laatuvalvotussa laboratoriossa.
- Huumausainetestiä koskevaan todistukseen sisältyy selvitys siitä, onko opiskelija käyttänyt huumausaineita muihin kuin lääkinällisiin tarkoituksiin siten, että hänen toimintakykynsä on heikentynyt. Todistus annetaan testatulle.
- Oppilaitos vastaa todistuksesta aiheutuvista kustannuksista.
- Oppilaitoksissa tulee kiinnittää erityistä huomiota hoitoonohjaukseen ja huumausaineiden käyttöä koskevien tietojen luottamukselliseen käsittelyyn sekä testaamista koskevien todistusten huolelliseen hävittämiseen heti, kun se käsittelyn tarkoituksen kannalta on mahdollista.
- Huumausainetestiä koskevan todistuksen esittämisestä kieltäytyminen tai positiivinen testitulos voi johtaa kurinpitotoimiin.

Kurinpito (1/2)

vakk

- Lakimuutoksiin ei sisälly ehdotusta pysyvän erottamisen lisäämisestä uudeksi kurinpitekeinoiksi, enintään vuoden määräaikainen erottaminen säilyy edelleen kurinpidollisena enimmäisseuraamuksena.
- Kurinpidon perusteisiin lisätty opetuksen häiritseminen sekä väkivaltainen tai uhkaava käyttäytyminen.
- Kieltäytyminen huumausainetestiä koskevan todistuksen esittämisestä tai huumeiden väärinkäyttöä osoittavan näytteen antaminen voi johtaa kurinpitotoimiin (ensisijaisesti varoitus).
- Määräajaksi erottamisen perusteena on jatkossa teon tai laiminlyönnin vakavuuden lisäksi se, että opiskelija jatkaa epäasiallista käyttäytymistä kirjallisen varoituksen saatuaan.
- Opetusta häiritsevä opiskelija voidaan määrätä poistumaan opetustilasta tai oppilaitoksen järjestämästä tilaisuudesta. (poistamiseen virka-apupyynnö poliisille)
- Opiskelijan osallistuminen opetukseen voidaan evätä enintään kolmen työpäivän ajaksi, jos opiskelija käyttäytyy häiritsevästi, väkivaltaisesti tai uhkaavasti.

Vipuvoimaa
EU:lta

Kurinpito (2/2)

vakk

- Kieltäytyminen terveystarkastuksista tai rikosrekisteriotteen esittämisestä voi johtaa kurinpitotoimiin (opiskeluoikeuden pidättäminen).
- Eduskuntakäsittelyn yhteydessä kaikkien lakiehdotusten kurinpitosäännöksistä poistettu opiskelusta pidättämisen mahdollisuus rikostutkinnan ajaksi. (säily perusopetuslaissa ja lukiolaissa)
- Opiskelijalle annettavasta varoituksesta päättää rehtori ja määräaikaisesta erottamisesta + opiskeluoikeuden pidättämisestä monijäseninen toimielin/korkeakoulun hallitus.
- Kurinpitoa koskevaan päätökseen voi hakea muutosta hallinto-oikeudelta.

Vipuvoimaa
EU:lta

YHTEENVETO: KURINPITO

Poistumismääräys opetustiloista
max 3 päivää, kun opiskelija

- häiritsee opetusta
 - käyttäytyy väkivaltaisesti tai uhkaavasti
 - vaarantaa toisen henkeä tai terveyttä
 - Ei hallintopäätös, toimenpiteet tulee kirjata jotta ne voidaan jälkikäteen todentaa
- Toimivaltainen taho: rehtori, opettaja, harjoittelupaikan ohjaaja yhdessä tai erikseen

- Kirjallinen varoitus, kun opiskelija
 - häiritsee opetusta
 - käyttäytyy väkivaltaisesti tai uhkaavasti
 - menettelee vilpillisesti tai muuten rikkoo oppilaitoksen järjestystä
 - kieltäytyy huumausainetestiä koskevan todistuksen esittämisestä
 - on selvityksen perusteella käyttänyt huumausainetta väärin
- Päätävä taho: rehtori
- Määräaikainen erottaminen max 1 vuosi, kun
 - opiskelijan teko tai laiminlyönti on vakava tai
 - opiskelija jatkaa kirjallisen varoituksen perusteena ollutta epäasiallista käyttäytymistä
- Päätävä taho: monijäseninen toimielin/ hallitus
- Opiskelu oikeuden pidättäminen
 - siihen asti kunnes suostuu opiskelu oikeuden peruuttamisprosessiin liittyviin terveydentilan toteamiseksi suoritettaviin tarkastuksiin ja tutkimuksiin
 - siihen asti kunnes suostuu toimittamaan rikosrekisteriotteen nähtäväksi tilanteissa, joissa opinnot edellyttävät olennaisesti alaikäisten parissa työskentelyä
- Päätävä taho: monijäseninen toimielin/ hallitus

Vipuvoimaa
EU:lta

Arkaluonteisten tietojen käsittely

- Hakijan ja opiskelijan terveydentilatietoja saavat käsitellä vain ne henkilöt, jotka valmistelevat tai tekevät päätöksen opiskelijavalinnasta, opiskelu oikeuden peruuttamisesta tai palauttamisesta taikka kurinpidosta.
- Rikosrekisteriotetietoja saavat käsitellä vain ne henkilöt, jotka valmistelevat tai tekevät päätöksen opiskelu oikeuden peruuttamisesta.
- Oppilaitoksen tulee määritellä ne tehtävät, joihin sisältyy arkaluonteisten tietojen käsittelyä.
- Arkaluonteiset tiedot on säilytettävä erillään muista henkilötiedoista ja ne tulee poistaa rekisteristä välittömästi, kun niiden säilyttämiselle ei ole enää lakisääteisten tehtävien edellyttämää perustetta ja viimeistään 4 vuoden kuluttua tietojen merkitsemisestä rekisteriin.

Vipuvoimaa
EU:lta

Tietojensaanti (1/2)

- Koulutuksen järjestäjien ja korkeakoulujen tietojensaanti turvataan opiskelijaksi ottamisen, opiskeluoikeuden peruuttamisen ja kurinpitotoimien arviointia varten.
- Koulutuksen järjestäjiltä ja korkeakouluilta on määrättyssä tilanteessa oikeus saada opiskelijalta terveydentilietoja ja rikosrekisteriote:
 - opiskelijavaihtaan liittyvät terveydentilatiedot (jos hakijan ilmoituksen perusteella ilmenee aiheutta, oppilaitos voi edellyttää esim. lääkärintodistusta)
 - lääkärin lausunto opiskeluoikeuden peruuttamisprosessissa, jos oppilaitos on määrännyt opiskelijan terveydenhuollon ammattihenkilön suorittamiin tarkastuksiin ja tutkimuksiin
 - rikosrekisteriote nähtäväksi jos opinnot edellyttävät olennaisesti alaikäisten parissa työskentelyä
 - lääkärin lausunto tai muu terveydentilaa koskeva selvitys opiskeluoikeuden palauttamista koskevan käsittelyn yhteydessä
 - huumausaineteestä koskeva todistus nähtäväksi, jos testaamisen edellytykset ovat täyttyneet
- Koulutuksen järjestäjiltä ja korkeakouluilta on oikeus saada toisiltaan välttämättömät tiedot alemmasta peruuttamispäätöksestä opiskelijavaihtoon ja opiskeluoikeuden peruuttamisprosessin yhteydessä + siirto-opiskelijoiden tilanteesta.
- Sosiaali- ja terveydenhuollon lupa- ja valvontavirastolla on oikeus saada potilas- ja asiakasturvallisuuden valvonnan edellyttämät välttämättömät tiedot opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista koskevasta käsittelystä ja päätöksestä.

Tietojensaanti (2/2)

- Tiedon haltijalla on salassapitosäännösten estämättä oikeus antaa opiskelijan terveydentilaa ja toimintakykyä koskevia tietoja, jos ne ovat tiedon saajan tehtävän hoidon kannalta välttämättömiä
 - 1) oppilaitoksen rehtorille ja turvallisuudesta vastaavalle muulle henkilölle opiskelun turvallisuuden varmistamiseksi
 - 2) opinto-ohjauksesta vastaaville henkilöille muihin opintoihin ja tukipalveluihin ohjaamista varten
 - 3) opiskeluterveydenhuollosta vastaaville henkilöille opiskelijan terveyden ja turvallisuuden varmistamiseksi ja tarvittaen tukitoimiin ohjaamista varten
 - 4) työssäoppimisesta/ harjoittelusta vastaaville henkilöille opiskelijan sekä työssäoppimis-/harjoittelupaikan henkilöstön ja asiakkaiden turvallisuuden varmistamiseksi
 - 5) poliisille ja oppilaitoksen edustajalle, joka on ensisijaisessa vastuussa turvallisuusuhan selvittämisestä, välittömän turvallisuusuhan arvioimiseksi tai mikäli opiskelijan todetaan terveydentilan arvioinnissa olevan vaaraksi muiden turvallisuudelle

Sivistysvaliokunnan kannanottoja (1/2)

- Valiokunta pitää lainsäädäntöä tarpeellisena, koska koulutukseen hakeutumiseen liittyvästä valintaprosessista huolimatta koulutukseen voi tulla vaikeiksi opiskelijoita, jotka opiskelussa tai siihen liittyvässä harjoittelussa aiheuttavat vakavaa vaaraa asenteen, käytöksen tai sairastumiseen liittyvien tekijöiden vuoksi.
- Lainsäädäntöä tullee opiskeluoikeuden peruuttamista koskevilta osin soveltamaan harvoissa ja vain kaikkein vakavimmissa tapauksissa kun ensisijaiset toimenpiteet eivät ole riittäviä.
- Ennen tämän lainsäädännön soveltamista on yhdessä opiskelijan kanssa pohdittava, useimmiten moniammatillisesti, ne keinot, joilla opiskelijaa voitaisiin auttaa. On myös arvioitava, onko hänen kohdallaan hyötyä terveydenhoitopalveluista ja tarvittaessa ohjattava hänet niiden pariin.
- Valiokunta pitää välttämättömänä riittävä opinto-ohjausta, opiskelijahuollon palvelujen saatavuutta ja muita tukitoimia sekä opiskeluterveydenhuollon kehittämistä ja riittäviä voimavaroja.

Sivistysvaliokunnan kannanottoja (2/2)

- Valiokunta painottaa, että kun opiskelijalla ilmenee ongelmia, tulee **ensisijaisesti pyrkiä ohjaamaan hänet hoitoon ja auttamaan eri tukitoimenpitein.**
- **Nuorisolaissa säädetty kunnille velvoite monialaisesta viranomaisyhteistyöstä eli nuorten ohjaus- ja palveluverkostosta.**
- Verkoston tehtävänä on mm. edistää nuorille suunnattujen palvelujen yhteensopivuutta ja vaikuttavuutta sekä tehostaa nuorten palveluihin ohjautumista ja palvelusta toiseen siirtymistä. Tämä verkosto soveltuu hyvin toimimaan erityisesti nuoren ohjaamisessa tarvitsemiinsa palveluihin.
- Valiokunta pitää tärkeänä **kehittää valintaprosessia ja lisätä sen yhteydessä käytettäviä soveltuvuuskokeita.** Valiokunnan mielestä tulisi kartoittaa, millä aloilla soveltuvuuden arviointi on erityisen tärkeää.

Muutokset eduskunnassa

Vakk

- **Opiskelijaksi ottamisen edellytykset:**
 - * pääsääntö (esteettömyys) selkeämmin näkyviin
 - * soveltuva -> kykenevä
 - * alaan liittyvä turvallisuusedellytys myös am-lakiin
- **Opiskeluoikeuden peruuttaminen**
 - * terveydentilaperusteeseen lisäkynnys ("on ilmeistä")
- **Opiskeluoikeuden palauttaminen**
 - * tieto prosessista Valviraan
- **Kurinpito**
 - * mahdollisuus opiskelusta pidättämiseen rikostutkinnan ajaksi poistettu
- **Tietojensaantioikeus**
 - * terveydentilaa ja toimintakykyä koskevien tietojen antamisoikeutta täsmennetty
- **Opiskelijoiden oikeusturvalautakunta**
 - * ensimmäinen muutoksenhakuaste

Vipuvoimaa
EU:lta

Eduskunnan lausumat

Vakk

- **Eduskunta edellyttää**, että kaikilla koulutusasteilla huolehditaan opiskelijoiden mahdollisuuksista saada riittävästi **opinto-ohjausta** sekä **opiskelijahuollon palveluja** ja muita ennaltaehkäiseviä tukitoimia ja että **kehitetään opiskeluterveydenhuoltoa**.
- **Eduskunta edellyttää**, että hallitus seuraa **lainsäädännön toimivuutta** ja **vaikutuksia**. Erityisesti tulee seurata, muodostuuko säädetyn oikeusturvalautakunnan avulla **yhtenäinen käytäntö** lainsäädännön soveltamisessa eri oppilaitoksissa ja korkeakouluissa siten, että opiskelijoiden **yhdenvertaisuus toteutuu**. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriön tulee huolehtia oikeusturvalautakunnasta **tiedottamisesta opiskelijoille**.

Vipuvoimaa
EU:lta

(viitaten sivuun 24, tietoa Jakk:n terveydentilan ja toimintakyvyn selvityslomake)

SORA-LAINSÄÄDÄNNÖN MUKAINEN TERVEYDENTILAAN JA TOIMINTAKYKYYN LIITTYVÄ KYSELY 20.2.2012

Sora-lainsäädännön mukainen terveydentilaan ja toimintakykyyn liittyvä kysely maarakennuskoneenkuljettajakoulutukseen hakeutuvalle

Tämän lomakkeen tietoja käytetään hakeutujan alalle soveltuvuuden arvioinnissa. Lomakkeelle täytettyjä tietoja käsittelevät vain ne henkilöt, jotka valmistelevat tai tekevät päätöksen opiskelijaksi ottamisesta, opiskeluoikeuden peruuttamisesta, opiskeluoikeuden palauttamisesta, kurinpidosta tai antavat lausuntoja mainituista asioista.

Henkilötiedot

Nimi	Henkilötunnus
Katuosoite	Postinumero ja -toimipaikka

Tietoja hakeutujan terveydentilasta

Onko sinulla tai onko sinulla ollut?	Ei	Kyllä	Selvitys (jatka tarvittaessa kääntöpuolelle)
Diabetes			
Epilepsia tai muu tappelinsäpinoelimitysön sairaus			
Sydän- ja verenkiertelinten sairaus			
Tuki- ja liikuntaelimitysön sairaus			
Näkökyvyn heikkous, jota ei voida korjata apuvälinein			
Kuulon heikkous, jota ei voida korjata apuvälinein			
Hengityselinten sairaus			
Unenaikainen hengi-			

tyshäiriö			
Munuaissairaus			
Psyykkinen sairaus			
Oletko ollut päihdehoidossa tai onko sinulla päihderiippuvuus			

Oletko joskus keskeyttänyt jonkin opiskelusi? Kyllä Ei

Jos olet, miksi? _____

Onko sinulta joskus peruutettu opiskeluoikeus (erotettu koulutuksesta)?

Kyllä Ei

Jos on, miksi?

Vakuutan antamani tiedot oikeiksi

____.____.20
päivämäärä

_____ allekirjoitus

(viitaten sivuun 25, opiskelijaksi hakeutuvalla tietoa hakeutumisvaiheessa koulutukseen)

TIEDOTE OPISKELIJAKSI HAKEUTUVALLE 20.2.2012

1 Taustaa

Vuoden 2012 alusta astui voimaan ns. Sora-lainsäädäntö (soveltumattomuuden ratkaisuja). Laki koskee opiskelijaksi ottamisen edellytyksiä, opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista sekä päihdetestausta ja kurinpitoa. Lisäksi lakimuutoksella säädetään oppilaitoksen tiedonsaantioikeuksista sekä opiskelijan oikeusturvakysymyksistä.

Lakimuutoksen tavoitteena on parantaa turvallisuutta koulutuksessa ja koulutuksen jälkeisessä työelämässä. Erityisesti pyritään parantamaan potilas-, asiakas- ja alaikäisten sekä liikenteen turvallisuutta lisäämällä koulutuksen järjestäjien mahdollisuuksia puuttua tilanteisiin, jotka liittyvät opiskelijoita koskeviin soveltumattomuus- ja turvallisuuskysymyksiin.

Kurinpitoon ja huumausainetestaukseen liittyvät säännökset koskevat kaikkia JAKKissa suoritettavia tutkintoja ja niihin valmistavia koulutuksia. Lisäksi koulutuksen järjestäjä päättää opiskelijaksi ottamisen perusteista ja mahdollisesti järjestettävistä pääsy- tai soveltuvuuskokeista yhdenvertaisin valintaperustein. Opiskelijaksi hakeutuvan oikeusturvan kannalta on perusteltua, että häntä ei valita sellaiseen koulutukseen, jonka mukaisissa käytännön tehtävissä tai työssä oppimisessa hän ei terveydentilansa tai toimintakykynsä vuoksi voisi toimia.

1.1 Opiskelijaksi ottamisen esteettömyys ja edellytykset, opiskeluoikeuden peruttaminen ja palauttaminen koskevat vain tiettyjä aloja, jotka JAKK:ssa ovat:

- logistiikan perustutkinto: autonkuljettaja, linja-autonkuljettaja, yhdistelmäajoneuvonkuljettaja
- rakennusalan perustutkinto: maarakennuskoneenkuljettaja

- linja-autonkuljettajan ammattitutkinto, yhdistelmäajoneuvon ammattitutkinto, puutavaran autonkuljetuksen ammattitutkinto, maarakennusalan ammattitutkinto, metsäkoneenkuljettajan ammattitutkinto

1.2 Opiskelijaksi ottamisen esteettömyys ja edellytykset

Lähtökohtaisesti valmistavaan koulutukseen hakeutuvan terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä seikka ei ole esteenä opiskelijaksi ottamiselle. Opiskelijaksi ei kuitenkaan voida ottaa henkilöä, joka ei ole terveydentilaltaan tai toimintakyvyltään kykenevä opintoihin liittyviin käytännön tehtäviin tai työssä oppimiseen, jos opintoihin liittyvät turvallisuusvaatimukset sitä edellyttävät ja jos estettä ei voida kohtuullisin toimin poistaa. Opiskelija voi olla soveltumaton alalle esim. terveydentilan, toimintakyvyn, turvallisuuden vaarantamisen, rikosmerkinnän tai aiemman opiskeluoikeuden peruuttamisen takia.

1.3 Opiskelijaksi ottamisen esteenä voi olla:

- insuliinihoitoinen diabetes
- epilepsia tai muut tasapainoelimistön sairaudet ja toimintahäiriöt
- sellainen näön tai kuulon heikkous, jota ei voida korjata apuvälinein
- sydän- ja verenkiertoelinten sairaus
- fyysisen kuormituksen sietoa ja ulkotyössä selviytymistä rajoittava hengityselinten sairaus
- tuki- ja liikuntaelimestön sairaus
- munuaissairaudet
- psyykinen sairaus, joka estää käytännön tehtäviin tai työssä oppimiseen osallistumisen
- päihteiden ongelmakäyttö tai päihderiippuvuus

Maantielikenteessä em. koulutuksissa edellytetään sosiaali- ja terveysministeriön ajoterveydestä asettaman asetuksen mukaista ajoterveyttä.

1.4 Opiskelijaksi hakeutuvan tiedonantovelvoite:

Edellä mainittuihin tutkintojen valmistaviin koulutuksiin hakeutuvan tulee antaa pyydettyäessä koulutuksen järjestäjälle opiskelijaksi ottamisen edellyttämät terveydentilaansa koskevat tiedot sekä mahdollinen tieto aikaisemmasta opiskeluoikeuden peruuttamisesta koskevasta päätöksestä. Opiskelijaksi hakeutuvan oma kuvaus nykyhetken terveydentilastaan riittää valintatilanteessa.

1.5 Opiskeluoikeuden peruuttaminen ja palauttaminen

Opiskelijalta voidaan viimesijaisena keinona peruuttaa opiskeluoikeus jos:

- opiskelija on opinnoissaan toistuvasti tai vakavasti vaarantanut toisen henkilön terveyden tai turvallisuuden.
- opiskelija ei täytä terveydentilaltaan tai toimintakyvyltään säädettyjä opiskelijaksi ottamisen edellytyksiä
- opiskelija on hakuvaiheessa salannut tiedon aikaisemmasta peruuttamispäätöksestä tai sellaisen terveyteen liittyvän tiedon, joka olisi voinut estää hänen valintansa opiskelijaksi.
- opiskelijalla on rikosrekisteri. Tällöin asia harkitaan tapauskohtaisesti.

Oppilaitos voi määrätä opiskelijan terveydentilansa ja toimintakykynsä selvityksiin, mikäli hänellä epäillään olevan näihin syihin liittyvä opiskeluoikeuden peruuttamisen peruste. Mikäli opiskelija kieltäytyy lääkärin tarkastuksesta, häneltä voidaan pidättää oikeus opiskeluun siihen asti, kunnes hän suostuu tarvittaviin tarkastuksiin ja tutkimuksiin. Oppilaitos vastaa määräämistään tarkastuksista ja tutkimuksista aiheutuvista kustannuksista.

Opiskeluoikeuden peruuttamispäätös tehdään aina toistaiseksi. Opiskelija voi hakea opiskeluoikeuden palauttamista terveydentilaa ja toimintakykyä koskevien tilanteiden muuttuessa. Tällöin hänen osoitettava opiskeluoikeuden peruuttamisen aiheuttaneiden syiden poistuneen ja toimitettava terveydentilaansa koskevat lausunnot oppilaitokselle.

2 Huumausainetestaus

Oppilaitos voi velvoittaa opiskelijan esittämään huumausainetestistä koskevan todistuksen, jos

- on perusteltua aihetta epäillä, että opiskelija on huumausaineiden vaikutuksen alaisena tai opiskelijalla on huumausaineriippuvuus
- testaaminen on välttämätöntä opiskelijan toimintakyvyn selvittämiseksi ja
- opiskelija toimii tehtävissä, jotka edellyttävät erityistä tarkkuutta, luotettavuutta, itsenäistä harkintakykyä ja hyvää reagointikykyä
- opiskelijan huumeiden vaikutuksen alaisena tai huumeista riippuvaisena toimiminen

- vaarantaa itsensä tai toisen henkeä tai terveyttä
- vaarantaa liikenteen turvallisuutta
- vaarantaa salassapitosäännöksiin suojattujen tietojen suojaa tai eheyttä
- lisää merkittävästi huumaus- tai lääkeaineiden laittoman kaupan, hallussapidon, käytön tai leviämisen riskiä

Huumausainetestaus koskettaa JAKKin kaikkia koulutusaloja. Huumausainetestauksesta kieltäytyminen tai positiivinen testitulos voi johtaa kurinpitotoimiin. Koulutuksen järjestäjä vastaa huumausainetestauksesta koituvista kustannuksista.

3 Kurinpito

3.1 Varoitus

Rehtori voi antaa opiskelijalle varoituksen, jos hän

- häiritsee opetusta
- käyttäytyy väkivaltaisesti tai uhkaavasti
- menettelee vilpillisesti tai muuten rikkoo oppilaitoksen järjestystä
- kieltäytyy huumausainetestistä koskevan todistuksen esittämisestä
- on selvityksen perusteella käyttänyt huumausainetta väärin

Työssä oppiminen luetaan opiskeluun kuuluvaksi ajaksi.

3.2 Määräaikainen erottaminen

JAKKin monijäseninen toimielin voi erottaa opiskelijan määräaikaisesti enintään vuodeksi, jos

- opiskelijan teko tai laiminlyönti on vakava tai
- opiskelija jatkaa kirjallisen varoituksen perusteena ollutta epäasiallista käyttäytymistä

3.3 Poistumismääräys opetustiloista

Kouluttaja, rehtori tai työpaikkaohjaaja voi määrätä opiskelijan poistumaan opetustiloista enintään 3 päiväksi, jos hän häiritsee opetusta, käyttäytyy, häiritsevästi, väkivaltaisesti tai uhkaavasti.

4 Muutoksenhaku

Opiskelijalla on mahdollisuus hakea muutosta opiskeluoikeuden peruuttamista koskevaan päätökseen, kurinpitomenettelyä koskevaan päätökseen tai huumausainetestin todistuksen esittämisvelvollisuutta koskevaan päätökseen opiskelijoiden oikeusturvalautakunnalta.